

ZADRUGAR

• GLASILO • NABAVLJALNE • ZADRUGE • USLUZBENCEV • D • Z •

ŠT. 10. LJUBLJANA, 20. OKTOBRA 1934. LETO X.

9. oktober 1934 ...

Našega vzvišenega vladarja, našega skrbnega gospodarja in zaščitnika smo izgubili. Aleksander I., kralj Jugoslovanov je mrtev. Sredi brezmejno požrtvovalnega dela za blagor svojega naroda, za mir med ljudmi, se je utrnila njegova zvezda v večnost! Na pragu zavezniške Francije, odkoder naj bi prinesel domovini in človeštvu sadove svojega neumornega prizadevanja za plemenitimi cilji, je presekala zločinska roka nit njegovega življenja. Le slepo sovraštvo, blaznost in zablada je morala roditi črno misel, uničiti to najplemenitejše bitje.

Ni primera v povestnici, da bi na tako tragičen način prenehalo biti srce, ki je gorelo v tako žarki ljubezni do domovine vse do poslednjega utripa: „Čuvajte Jugoslavijo“ so šepetale ustne umirajočega vladarja. Njej, domovini, je bila posvečena zadnja njegova misel.

Ko stojimo zadrugarji skrušeni ob grobu svojega ljubljene kralja in zagovornika, čigar mučeniške žrtve še ne moremo docela doumeti, nam je le eno jasno:

Izpolnjevali bomo Njegovo oporoko!

Čuvali bomo Jugoslavijo!

Viteškemu Kralju Aleksandru I. Zedinitelju:

V e č n a j a p a m j a t !

Na žalni skupni seji upravnega in nazorovega odbora Nabavljalne zadruge dne 10. oktobra sta bili odposlani sledeči brzojavki:

1. Kraljevo namestništvo kraljevine Jugoslavije.
2. Maršalatu kraljevega doma.

Navdani najgloblje bolesti nad smrtjo našega voditelja in boritelja se klanjamo spominu viteškega kralja.

Izjavljamo najvernejšo vdanost in zvestobo Nj. Vel. kralju Petru II.

Nabavljalna zadruga uslužbencev drž. žel. v Ljubljani.

Punčuh Mirko, predsednik.

Mednarodni združni kongres 1934

Leta 1930 je bil 13. mednarodni združni kongres na Dunaju. Že takrat je bilo sklenjeno, da bo naslednji kongres l. 1933 v Londonu; vendar se je vršil šele letos od 4. do 7. septembra, a to iz razloga, ker so ga morali lani preložiti radi močne gospodarske krize, ki zadrugarjem raznih gospodarsko šibkejših držav ne bi dovolila, da se kongresa udeleže. Stroški za udeležbo so vendarle veliki, posebno za zelo oddaljene države.

Pred kongresom je bila v Londonu (od 25. avgusta do 1. septembra) 13. mednarodna združna šola. Ta šola se prireja vsako leto v drugi državi in traja 14 dni; samo v letih, kadar je tudi kongres, se trajanje šole omeji na en teden. Letos je prišlo v šolo 107 »študentov« (tako so nas imenovali) iz 17 raznih držav. Iz Jugoslavije nas je bilo 7. Vseh Slovanov je bilo 33. V šoli so predavali sledeči gospodje: H. May, glavni tajnik Mednarodne združne zveze; Palmer, glavni tajnik Angleške združne zveze iz Mančestra; Beaton (izg. Bitn), predsednik škotske Glavne nabavljalne zadruge iz Glasgova; prof. Warbasse, predsednik Severno-ameriške združne zveze; Poisson (izg. Poason), vodja francoskega nabavljalnega združništva; Fabra Ribas, šef Mednarodnega urada dela v Madridu in glavni predstavnik španskega združništva; dr. E. M. Šenkman (rodом Rus), uradnik Mednarodne združne zveze v Londonu. Predavanja so bila zanimiva, še bolj pa debata, ki je sledila vsakemu predavanju. »Študentje« iz Jugoslavije so se debat mnogo udeleževali, tako da so vsi postali na nas pozorni.

Šola je bila vedno dopoldne. Popoldne so se vršili izleti v razne združne ustanove. Tako smo obiskali londonsko Glavno nabavljalno za drugo, ki je največji uvoznik čaja na Angleškem. Nadalje smo obiskali največjo nabavljalno zadrugo sveta. V Londonu so štiri nabavljalne zadruge. Največja šteje 521.000 članov. Ima v Londonu več sto prodajalen in mesnic, ogromno, moderno opremljeno pekarno, veliko podjetje za pranje perila ter v okolici Londona velika posestva, v prvi vrsti za pridelovanje mleka; kajti zadruga proda samo mleka dnevno več stotisočev litrov. Letni promet znaša v tej zadrugi več milijard dinarjev, a istotako lastno premoženje dosega že milijardo. Druga največja nabavljalna zadruga je »Royal Arsenal Cooperative Society«, ki šteje 312.000 članov. Tudi ta zadruga ima veliko število prodavnic. Vse štiri nabavljalne zadruge štejejo danes en milijon članov. Ako računamo vsakega zadrugarja s štirimi člani rodbine, tedaj je v londonskih zadrugah štiri milijone ljudi, a London šteje 8,500.000 prebivalcev!

29. avgusta je bila v »kristalni palači« otvoritev angleške združne razstave. »Kristalna palača« je iz stekla. Dolga je gotovo 600—800 metrov, široka v centralnem delu do 200 metrov. Pri otvoritvi je govoril tudi angleški zadrugar g. Artur Henderson, predsednik mednarodne razoroži-

tvne konference in bivši angleški zunanji minister. V ogromni palači je bilo razstavljeno najraznovrstnejše blago, ki ga proizvajajo angleške združne organizacije v lastnih industrijskih podjetjih. Angleške zadruge imajo danes 182 lastnih industrijskih podjetij (mančestrška organizacija 130, a škotska v Glasgovu 52). Na razstavi se je videlo vse: izdelki tekstilnih tvarin, radio-aparati, premog, bicikli, najraznovrstnejše konzerve, mlečni izdelki, razni kemični in kozmetični izdelki i. t. d. Nam je vse to izgledalo ogromno, a Angleži sami niso bili zadovoljni, češ, da bi se moglo pokazati mnogo več.

30. avgusta smo si ogledali londonsko občino. Nad vse lepo smo bili sprejeti od večjega števila odbornikov in višjih uradnikov. Kar čudno se nam je zdelo, da nas zadrugarje trgovski London tako lepo sprejema. Toda kmalu smo zvedeli, da ima večino v londonski občini od marca t. l. delavska stranka, ki je združništvu zelo naklonjena, in tako nam je postal tudi lep sprejem popolnoma razumljiv.

Pred 4. septembrom, a v zvezi z mednarodnim združnim kongresom so bile razne konference. Tako se je sestala mednarodna združna ženska liga. Nadalje je bila konferenca za mednarodno združno zavarovanje. Tudi je bila seja odbora za Mednarodno glavno nabavljalno zadruho. Treba vedeti, da se promet med združnimi organizacijami poedinih držav lepo razvija. Anglija, oziroma angleške združne centrale pošiljajo svoje pridelke že združnim organizacijam raznih držav. Za primer naj navedem, da je škotska Glavna nabavljalna zveza nedavno otvorila 52. tovarno, in sicer je to tovarna za linolej. Ko smo se vračali iz Londona, smo obiskali tudi Glavno nabavljalno zadruho v Pragi in tam smo v njenih skladiščih že našli linolej iz šotske združne tovarne. Konferenca za Mednarodno glavno nabavljalno zadruho pomenja torej istotako nekaj realnega. Posebno važni sta bili mednarodni konferenci za združni tisk in za združno vzgojo (šolstvo). Univerzitetni profesor za združništvo gosp. Brukér iz Belgije je imel predavanje, v katerem je predlagal ustanovitev stalne mednarodne združne šole (celoletne ali večletne); tej šoli pa naj se priključi zavod za znanstveno obravnavanje združništva s potrebno biblioteko, kakor tudi mednarodni združni tiskovni urad, ki bi pred vsem pripravljajl material za združne liste poedinih držav, obenem bi pa zalagal z informativnimi članki in vestmi tudi dnevni tisk. Da je bila pred kongresom tudi seja odbora Mednarodne združne zveze, to se pač razume. Ali bilo je še nekaj: ogromne sportske prireditve angleških zadrugarskih sportskih klubov. Zelo uspela je velika prireditev četniške (skavti) organizacije zadrugarjev. Razen tega se je priredil koncert, na katerem je nastopilo nad 1200 pevcev, in balet, na katerem je sodelovalo 500 oseb.

Sam mednarodni združni kongres je začel 4. septembra v dvorani »Central Hall«, okrašeni z združnimi in z zastavami vseh držav, ki so se udeležile kongresa. V dvorani je okoli 500 sedežev, a na galerijah nad

1000. Za predsedniškim odrom so velike orgle, na katerem so pred početkom zaigrali nekoliko odlomkov iz muzikalne umetnosti — zadrुžne pesmi raznih narodov. Delegatov zadrुžnih organizacij je bilo 455 iz 26 raznih držav. Italija in Nemčija nista bili zastopani, ker ste izključeni iz Mednarodne zadrुžne zveze. V zvezi so namreč lahko samo svobodne zadrुžne organizacije, kakršnih v Italiji in v Nemčiji danes ni, ker je prva popolnoma podrejena fašizmu, a druga nacionalni socialistični stranki. V dvorani — brez galerij — je bilo še okoli 50 gostov, predstavnikov raznih vlad in raznih mednarodnih organizacij, ki se zanimajo za zadrुžni pokret. Tako je bil navzoč že omenjeni g. Artur Henderson, ki ve, da zadrुžništvo stremi za svetovnim mirom in so njegove tendence potemtakem v skladu z željami mednarodne razorožitvene konference. Navzoč je bil tudi predstavnik angleške vlade Oliver Stanley, minister dela. Za london-sko občino je prišel sam predsednik lord Snell. Navzoč je bil tudi direktor Mednarodnega urada dela iz Ženeve in mnogi drugi.

Kongres je otvoril in zelo lepo vodil predsednik Mednarodne zadrुžne zveze Vajne Taner, Finec in bivši predsednik finske vlade. Po lepem otvoritvenem govoru je posebno pozdravil tri zadrुžne veterane, ki so se l. 1895 udeležili prvega mednarodnega zadrुžnega kongresa v Londonu, na katerem je bila sklenjena ustanovitev današnje Mednarodne zadrुžne zveze. Med temi veterani je bil tudi Sidney Deb, bivši minister in mož, ki je mnogo proučeval angleško zadrुžništvo in o tem napisal tudi lepe razprave. Mimogrede bodi omenjeno, da se je kongresa l. 1895 udeležil in sodeloval pri ustanovitvi Mednarodne zadrुžne zveze tudi g. Mihajlo Avramović, oče srbskega kmetijskega zadrुžništva in danes najznamenitejši zadrugar Jugoslavije. Kongres so z lepimi besedami pozdravili v imenu angleške vlade g. minister Stanley, v imenu londonske občine lord Snell, g. Henderson, sir Fred Hayward v imenu Angleške zadrुžne zveze in drugi.

Po otvoritvi kongresa se je začela razprava o poročilu generalnega tajnika o delovanju in stanju Mednarodne zadrुžne zveze. Poročilo je tiskano v knjigi, ki obsega več sto strani. V debati o poročilu so ruski delegatje ostro kritikovali zadržanje Mednarodne zadrुžne zveze glede Nemčije in Italije. Obsojali so, da zveza ni ničesar podvzela za zaščito svobode zadrुžništva v teh dveh državah. Madjarski delegat je zahteval, naj se italijansko in nemško zadrुžništvo pripusti v zvezo brez oziра na politične razmere, v katerih se ta zadrुžništva nahajajo. Češki delegat je na to odgovoril, da morejo v članstvu Mednarodne zadrुžne zveze biti samo one nacionalne zadrुžne organizacije, katerih življenje temelji na demokratskih načelih rođdelskih pionirjev. Švedski delegat je zahteval popolno politično nevtralnost Mednarodne zadrुžne zveze.

Iz poročila glavnega tajnika se vidi, da je v članku Mednarodne zveze sedaj 39 držav s skupno 650 zadrुžnimi organizacijami. V včlanjenih zadrुžnih organizacijah je 91.000 zadrug z okroglo 100.000.000 zadrugarjev.

Sledila je razprava v mednarodni zadružni gospodarski politiki. Po dolgotrajnih in temeljitih predpripravah se je debata kretala na temelju te-le vodilne ideje: Skupni interesi potrošačev (konzumentov) in proizvajalcev (producentov) vseh narodov (držav) so najsigurnejša podlaga za novi gospodarski in socialni družabni red, kakor tudi najsigurnejše jamstvo za bodoči svetovni mir. Na podlagi te vodilne ideje se je razvila debata, ki je vodila do sledečega gospodarskoprogramatičnega zaključka:

Mednarodna zadružna gospodarska politika.

Gospodarska politika zadružnega pokreta izhaja iz vodilne ideje, da so skupni interesi potrošačev in proizvajalcev v vseh narodih najzanesljivejši temelj za novo gospodarsko in socialno ureditev in najsigurnejše jamstvo za bodoči svetovni mir.

Mednarodni zadružni savez radi tega poskuša, da doseže te cilje z uresničenjem sledečega

g o s p o d a r s k e g a p r o g r a m a :

I. Problemi zadružne razdelitve dobrin.

Razvijanje izpopolnjenih oblik razdelitve dela in uporabljanje najmodernejših metod in najpraktičnejših sredstev, ki s pomočjo racionalizacije in standardizacije pridelkov (produktov) morejo zadovoljiti najobsežnejše potrebe potrošačev (konzumentov).

II. Problemi zadružne proizvodnje.

Pospeševanje zadružne proizvodnje v poedinih državah in na mednarodnem področju, da bi organizacija potrošnje (konzuma) bila v skladu z razdelitvijo (distribucijo).

III. Sistematično zbiranje zadružnih moči.

Izgradnja mednarodnih zadružnih poslovnih organizacij na podlagi vzajemnosti pri izmenjavi in proizvodnji dobrin. Prvi korak v tem pogledu mora biti izmenjava dobrin med zadružnimi pokreti poedinih držav in skupno nabavljanje dobrin.

Vstvarjanje neposrednih poslovnih zvez med raznimi organizacijami potrošačev in proizvajalcev, kakor tudi ustanavljanje skupnih odborov, ki naj to politiko vodijo in urejujejo poslovne zveze ter se brigajo za redno plasiranje kmetijskih pridelkov i. t. d.

IV. Nove oblike industrijske proizvodnje.

Izvajanje racionalizacije v zadružnih podjetjih kot tehničnega sistema znanstvene organizacije dela, poenotenje materiala in pridelkov, kakor tudi poenostavljanje delovnega postopka (procesa).

V. Problem surovin.

Proučavanje vseh vprašanj v zvezi z nabavo surovin za industrijo, kakor tudi pogojev, pod katerimi se bodo surovine dodeljevale, ter pripravljanje predlogov za izboljšanja v interesu potrošačev.

VI. Problem mednarodnega prometa.

Postopno razvijanje mednarodnega prometa ljudi, dobrin in kapitala na podlagi vzajemnega zadovoljevanja skupnih potreb in onemogočanje težnje za profitom.

VII. Finančni in kreditni problemi.

Organizovanje mednarodnega denarništva in zavarovanja na temelju vzajemnosti, ki bo zadovoljevalo potrebo po kratko-, srednje- in dolgoročnimi krediti tako, da se s tem pripravijo čimbolj tesne zveze med obstoječimi zadružnimi denarnimi zavodi poedinih držav. Uvedba enotnih organizacijskih metod in da se skrbi za to, da bi se za zadružno poslovanje posluževalo samo zadružnih denarnih zavodov in zadružnih zavarovalnic.

Mnogo se je na kongresu razpravljalo o materialnem položaju Mednarodne zadružne zveze. Največji delež tega sicer potrebnega in koristnega bremena odpada na rusko in angleško zadružništvo.

Z največjim zanimanjem so zadrugarji vsega sveta pričakovali debato o načelih ročdelskih pijonirjev. Že leta in leta se je v mednarodnih zadružnih krogih govorilo o tem, da treba videti, ali se naj zadruge še vedno držijo ročdelskih poslovnih načel, ako ne, kako in v koliko jih je treba menjati oziroma dopolniti. Posebna sekcija se je bavila s tem vprašanjem ter je zbrala v svrhu proučavanja tudi mišljenja vsega v Mednarodni zadružni zvezi včlanjenega zadružništva. Osnovni rezultat, do katerega je sekcija prišla, je spoznanje, »da tudi danes ročdelski temelj vsebuje najvažnejše elemente novega gospodarskega reda, ki bo sposoben, da zameni v civilizirani človeški družbi zlo kapitalističnega sistema«. Za enkrat je sekcija obdelala nabavljalno (konzumno) zadružništvo z ozirom na ročdelska načela, med tem ko bodo ostale vrste zadrug in centralne organizacije šele prišle na vrsto. Sekcija v to svrhu želi mandat, da delo nadaljuje.

Sekcija je prišla do zaključka — a kongres je to potrdil — da sledečih sedem načel predstavlja osnovna načela ročdelskega zadružnega sistema:

1. Svobodno članstvo (svobodno vstopanje v zadruge in svobodno izstopanje).
2. Demokratična uprava (vsak član po en glas).
3. Ristorno — povračilo viška v razmerju z vrednostjo poslovanja z zadrugo (izključitev kapitalističnega dobička v korist tretjih).
4. Omejeno obrestovanje kapitala (minimalno obrestovanje, ako se sploh obrestuje).

5. Politična in konfesijonalna nevtralnost.
6. Kupovanje v zadrugi proti takojšnjemu plačilu.
7. Pospeševanje združnega vzgajanja.

Sledilo je še dvojce predavanj. Francoz Fauconet je govoril o tem, kako bi se svobodni čas, ki ga ima človek, najbolje izkoristil za razvedrilo in za spopolnjevanje izobrazbe s pomočjo združne organizacije, oziroma kakšne zadruge treba organizirati, da bi ljudje svoj svobodni čas najbolje in najprilneje izkoristili, bodisi za svojo zabavo, bodisi za svojo izobrazbo. Na Francoskem se o tem mnogo razpravlja, pa se na tem polju tudi že precej dela. Mednarodni združni zvezi je kongres naročil, da naj to vprašanje natančno prouči in o rezultatih obvesti vse članstvo.

Albin Johansson (Švedska) je govoril o stališču mednarodnega združništva v gospodarstvu sedanosti. O njegovem predavanju bi morali govoriti v posebnem članku.

V zvezi z govorom g. Arturja Hendersona, predsednika mednarodne razorožitvene konference, je kongres sprejel sledečo mirovno resolucijo: »Zvesta svojim tradicijam in načelom, kakor tudi sklepom svojih kongresov Mednarodna združna zveza ponovno izraža neomajno zvestobo za stvar miru in razorožitve. Prepričana je, da se bodo zdrugetarji vseh držav posluževali praviinih sredstev za očuvanje trajnega in splošnega miru.«

Prihodnji mednarodni združni kongres bo leta 1937 v Parizu.

France Veber:

Svoji k svojim

Nedavno tega se je tudi pri nas pričela potrebna in hvalevredna akcija »Svoji k svojim«. Nánjo sem bil opozorjen iz domačega časopisja in tudi po vesteh iz ust prijateljev. Zanimal sem se za miselni potek na prvem zborovanju te akcije in ugotovil, da gre tudi njej v prvi vrsti za gospodarski dvig našega domovinskega življenja. Pri tem je bilo zlasti ugotovljeno kaj neenako razmerje med našim domačim in tujerodnim gospodarstvom, kolikor se tudi slednje uveljavlja na ozemlju naše domovine. Tujci ustanavljajo v naši domovini svoja podjetja in naše ljudstvo sega po tujih izdelkih tudi tedaj, ko ni za to nikake stvarne potrebe. Oboje dejstvo vpliva seveda porazno na socialno stanje domačega človeka, pa naj bo to domači producent ali domači konzument. Od vsega tega ima končno nepopravljivo škodo tudi sama država, ki je tem bolj poklicana, da z vsemi sredstvi, ki jih ima na razpolago, ti glavni rani našega gospodarskega življenja v kali zatré: namreč da po možnosti onemogoči kvarno naseljevanje tujega gospodarstva na naših tleh in da navadi s primernimi ukrepi tudi naše ljudstvo k vedno večji cenitvi domačega blaga.

Do sem je vse v redu in ne more biti dobrega Jugoslovana, ki bi tej akciji ne želel čim najhitrejših in največjih uspehov. Toda drugo vprašanje je, k a k ó bodo ti uspehi najhitreje in v zadostni meri tudi dejanski do-

seženi. In v tem oziru sem pogrešal na prvem zborovanju te akcije misli, s katerimi se je pazni bravec »Zadrugarja« mogel sicer že prej seznaniti, brez katerih pa bi vendar tudi omenjena posebna akcija — takó se vsaj meni zdi — ostala brez pravega življenjskega pogona. Bil bi to primeren poudarek združne oblike gospodarskega življenja, katera edina more lepemu geslu »Svoji k svojim« priboriti tudi značaj naravnost svetovnemu gospodarskemu načelu podrejenega dejanskega življenja. Kakó si to vsaj na splošno mislim, naj najprej pojasni dvojica, trojica posebnih primerov.

Mislimo si tako zvano gospodarsko in kulturno dobro urejevano »kolonijo«. V taki koloniji ne bo »bede«, ne gospodarske ne kulturne. Morda take kolonije dejanski sploh ni. Toda vsaj možna je. Bomo pa rekli, da ima domače ljudstvo v taki »idealni koloniji« sámo tudi — idealno življenje? Prav gotovo ne in to priča, da sámo gospodarsko blagostanje še zdaleka ne zadošča idealu življenja, ki bi bilo človeka vredno in dostojno življenje. Iz tega pa samoobsebi sledi, da je treba tudi klic »Svoji k svojim« še globlje osnovati in še globlje utemeljiti. Pravilne osnove tega klica so samo v pravilnem pojmovanju — človeka in njegovega edinstvenega razmerja do vsega ostalega stvarstva. Drugi primer. Mislimo si državo, ki zares sama sebi gospodari in vlada in je torej vse drugo nego sama »kolonija«. Toda mislimo še, da sta v taki državi samo dva tabora, neka manjšina okrutnih izkoriščevalcev na eni strani in nepregledna večina bednih izkoriščancev na drugi. Tudi taka država je možna in v njej tudi klic »Svoji k svojim« skoraj nima več pravega mesta; in vendar si bomo priznali, da bi bilo življenje, kakor ga ima v taki državi večina ljudi, bednejše od življenja enake večine ljudi v prej omenjeni »idealni« koloniji. Že to pa pové, da bo geslo »Svoji k svojim« ostalo tako dolgo brez prave lastne vsebine, dokler ne bo z njim vred dana še zahteva po posebni zakoniti obliki gospodarskega življenja, ki bi že naprej onemogočala, da bi to geslo kjerkoli postajalo samo sredstvo za drugačne in morda celó kaj malo idealne namene. In končno si mislimo še družbo, ki bi v svojem gospodarskem razvoju prezirala neposredno življenjske in vprav zato že izvangospodarske oblike skupnega življenja, kakor so dane na pr. z družinsko-plemensko, narodno-nacionalno ali celó religijozno skupnostjo. Geslo »Svoji k svojim« utegne biti tudi v taki družbi docela uresničeno in vendar ostane taka družba še zelo oddaljena od prave socialne vzajemnosti in resničnega kulturnega napredka.

Da me ne bo nihče napačno razumel, še tole. Tudi sam ne dvomim, da so požrtvovalni voditelji pokreta »Svoji k svojim« z menoj vred enákih misli in da hočejo tudi oni pravo življenjsko uresničenje svojega lepega programa. S svoje strani sem hotel samo to dodati, da je za dejansko uresničenje tega programa v prvi vrsti potrebno uvaževanje in pospeševanje združne misli. Kdor si je prečital moje dosedanje članke o tem vprašanju, njemu tega dejstva pač ni treba še posebej osvet-

ljevati. Saj so ga ti članki morda v zadostni meri že prepričali zlasti o dvojem: da je tudi zadružna misel pristna gospodarska misel, ki pa ima pred vsako drugo gospodarsko zamislijo še to prednost, da se edina povsem naravno prilagaja tudi — samemu življenju in vsem že po samem življenju neposredno pogojenim potrebam življenjske skupnosti. Z ozirom na današnji klic »Svoji k svojim« pa naj omenim zlasti ta dva bistvena znaka prave zadružne vzajemnosti.

Pravo zadružništvo vidi v gospodarstvu samo neobhodno potrebno sredstvo za prave in neposredne življenjske namene: tu služi in naj služi gospodarstvo na pr. družini in plemenu, ne pa družina in pleme gospodarstvu. Živ dokaz za to dejstvo so stare plemenske zadruge, pa tudi moderno zadružništvo je nastalo in se razvija samo v znamenju takih zares neposrednih in zato že izvengospodarskih potreb človeškega življenja na zemlji. Zadružnik hoče gospodarstvo zato, da more takó živeti, kakor mu to narekujejo sami življenjski in izvengospodarski goni njegovega individualnega in socialnega svojstva. S to prvo potezo pravega življenja pa je v najtesnejši zvezi še druga in nič manj važna stran zadružne gospodarske skupnosti. Zadružni razvoj izhaja namreč po lastni naravi iz najožjih življenjskih krogov in se šele na njih temelju povzpneja do vedno širših sestavov vzajemnega življenja. Zgodovinsko nazaj potrjujejo to zopet že omenjene plemenske zadruge in tudi moderno zadružništvo nastaja in se razvija samo po poti čim manjših in čim ožjih edinic, katere se šele sklapljajo v vedno večje in širše zadružne zajednice; in kar je pri tem še najbolj zanimivo: širša zajednica služi in naj služi tu ožjim edinicom in ne narobe! Prosim zdaj bravca, da vsaj v mislih spoji obe omenjeni bistveni potezi vsakega pravega zadružnega gibanja, namreč da služi zadružno gospodarstvo sámemu življenju in da se to gospodarstvo vprav iz tega razloga razvija prvenstveno z vida neposredne življenjske bližine in šele preko nje tudi z vida poljubne oddaljenosti. Kdor to oboje dobro premisli, bo mi zdaj pač kaj rad še tole priznal: Nahajamo take oblike gospodarskega življenja, ki utegnejo sólo gospodarstvo kaj močno pospeševati, pa delujejo vendar proti družinsko-plemenskim in narodno-nacionalnim težnjam človeštva. V okviru prave zadružne gospodarske vzajemnosti pa je kaj takega že naprej izključeno. Tudi zadružnik se lahko povzpne celó do svojega mednarodnega, internacionalnega gledanja na svet in življenja: toda ta, zadružna mednarodnost je mednarodnost z narodnostjo in ne mednarodnost brez narodnosti!

Ali so še potrebni posebni dokazi, da more vprav zadružna misel tudi pokretu »Svoji k svojim« biti samo v korist in slavo? Da, ali ni z vsem rečenim še to povedano, da bi z obistinitvijo glavnih ciljev zadružnega gibanja tudi glavni cilji tega pokreta postali skoraj — avtomatično doseženi? In ali bi torej ne bilo dobro, da bi vprav zdaj, ko doni po vsej naši domovini klic »Svoji k svojim«! — po isti domovini zadonel tudi klic: »Čim več zadružništva!«

Pred zimo

(Misli k mednarodnemu dnevu štednje.)

Za nami je zelena pomlad, minuli so vroči poletni dnevi, hladna jesen je tu. Narava admira bolj in bolj, že slutimo bližajočo se zimo. Ne samo človek, tudi vsa ostala živa priroda se v nepojmljivih instinktivnih gonih pripravlja nánjo. Čebelice so ob zadnjih izletih v naravo vračajo v panje, v svoja gorka bivališča, ki bodo kmalu preskrbljena z zadostno hrano za čas zimskega spanja. Mravlja pospravlja svoj grad in utrjuje zidovje, da bo moglo kljubovati poznojesenskim in zimskim vremenskim neprilikam. Delo bo skoro opravljeno, družine do nove pomladi preskrbljene.

Povsod delo, skrb, priprava za čas, ki po svojem prirodnem značaju ovira ali celo onemogočuje razmah življenja. Ne vidimo vsega, marsičesa ne razumemo, ali slutimo lahko, da preveva do korenin živega stvarstva ena in ista težnja: ohraniti se, vzdržati do zore novega pomladanskega sonca.

Tako v prirodi, ki nas obdaja.

Poglejmo še človeka! Najbolj neposredno od narave in njenih preobrazb je v svojem obstoju odvisen kmetovalec. Od rane spomladi do pozne jeseni dela: orje, seje, žanje, pospravlja. Zadovoljen si mane roke, če more ugotoviti, da se je med letom boril uspešno s naravo, da je bilo njegovo trdo delo plodonosno, da je preskrbljen s svojo družino za zimo.

Čeprav ne tako romantično kot kmetovalec, se tudi mi državni uslužbenci pripravljamo na zimo. Nabaviti si moramo živeža, obleke, kuriva. Toliko je izrednih stroškov, da človek res ne vé, kako jih bo zmogel. Če nisi med letom sejal, h r a n i l, gotovo ne bo šlo.

Prav v času, ko se vse pripravlja na zimo, dne 31. oktobra vsakega leta, obhajamo mednarodni dan š t e d n j e. Ta dan bi naj bil za nas nekak dan obračuna: pogled nazaj, smotra in bilanca našega dela. Ali smo delali in živeli iz dneva v dan, smo li mislili na bodočnost, se pripravljali na zimo?

Naše misli na dan 31. oktobra pa naj ne bodo uprte samo na neposredno minule mesece: objele naj bi vse naše dosedanje dejanje in ravnanje; vprašanje, ali smo mislili na zimo, ki je pred nami, naj bi se glasilo: Ali smo vobče naše življenjsko prizadevanje uravnavali tako, da nas ne bo presenetila in našla nepripravljene zima našega življenja, naša starost!

Poglejmo sedaj našega železničarja, kako se je pripravljajl za zimo! Ali so njegove njive bile preorane in posejane, ali žanje, kar je sejal?

V Kreditni zadrugi je vse živo. Vlagatelji hodijo po svoje vloge, ki so si jih nabrali med letom. Nabavili si bodo lahko obleke, premoga, ozimnico. Toda niso vsi v tako ugodnem položaju. Mnogo jih je, ki imajo drugačne brige: iščejo porokov, delajo prošnje za posojila. Dobiti ga mo-

rajo, sicer bodo prezebovali v nezakurjenih domovih, trpeli raznovrstno pomanjkanje s svojimi družinami.

Kaka razlika med prvimi in drugimi, med tistimi, ki prihajajo po svoje vloge, in tistimi, ki hodijo po posojila! Po neki strani ni razlike. Tem in onim se odtegujejo po računu Kreditne zadruge zneski, po 100, 200 Din mesečno. Ali knjižijo se ti zneski različno. Vlagatelju v dobro, na račun prihrankov, posojilojemalcu na račun dolga. Prvemu se pribijejo obresti 4—5½ % v dobro, drugemu obresti 8 % v breme!

Če ob koncu leta primerjata oba, koliko sta oddala denarja in koliko sta ga prejela, pokaže račun, da je nabral vlagatelj razen vlog, na pr. 1200 Din, še 33 Din obresti, dočim mora vrniti drugi od prejetih 1200 Din še 72 Din na obrestih. Prvi je torej prihranil 33 Din, drugi izgubil 72 Din. Razlika znaša tedaj 105 Din. Pri večjih zneskih ali pri daljšem plačevanju, na pr. pri 4.000 Din v 5 letih, se ta razlika poveča na več kot 2.000 Din. Neverjetna je skoro ta razlika, ali številke so točne in potrjujejo pregovor, ki pravi: Iz denarja se dela denar, iz dolga pa se dela zopet dolg.

Pomislimo na drug primer. Ako si nabiral denar, moreš kupiti premog za gotovino pri železnici za 195 Din. Če ga vzameš pri zadrugi na kredit, moraš plačati zanj 313 Din. Razlika znaša pri eni toni 118 Din, pri 3 tonah skozi pet let 1.770 Din.

Vprašamo se sedaj, ali in kako je mogoče, da zapustimo vrste tistih, ki plačujejo obresti, in se pridružimo onim, ki jih prejemajo? To ni vedno tako težko, kakor bi hoteli nekateri trditi. Poglejmo kmeta in njegovo borbo z naravo! Če mu vremenske neprilike decimirajo pridelke, ne sme obupati. Omejiti se mora, varčevati. In ko se mu prihodnje leto sreča in uspeh dela zopet nasmehlja, je rešen skrbi.

Predstavlja si sedaj ti, da te je zadela bolezen ali kaka druga težja nezgoda, ki ti je naprtila večje neizogibne stroške. Moraš vzeti posojilo, moraš ga pa tudi vračati. Moraš pogrešati 200 Din vsak mesec! Če v takih primerih moraš, boš zmogel tudi, če ni sličnih nezgod. Zmogel boš vsaj nekaj. Treba je imeti samo nekoliko poguma in volje!

Naša trditev, da more mnogo uslužbencev tudi ob skromnih prejemkih hraniti in skrbeti za bodočnost in slabše čase, je potrjena tudi spričo sledečega preudarka:

Iz statistike, ki jo vodi Kreditna zadruga, je razvidno, da je mnogo postaj in okolišev, ki izkazujejo razveseljivo veliko število vlagateljev iz vseh vrst železničarjev. So pa zopet kraji, kjer so vlagatelji bele vrane. Te neenakomernosti si ne moremo razlagati tako, da bi bili v prvem primeru življenjske prilike tako izredno ugodne, da omogočajo štednjo, dočim jo v drugem ovirajo. Marveč je jasno, da je po naši trditvi štednja tudi v današnjih časih kolikor toliko še mogoča. In še nekaj nas uči statistika. Kjer je mnogo vlagateljev, je to očividni dokaz, da so se v dotičnem okolišu našli zavedni železničarji, ki so svoje tovariše navajali k

vlaganju. Morda je to bil načelnik postaje, morda nadzornik proge, morda ta ali drugi nepoznani delavec. Naj bi našli mnogo posnemalcev!

Štednja je znak civilizacije. Čebele smatramo za dovršeno živalsko zajednico, ker zbirajo za zimo; civilizacija človeka se začne z dnem, ko je začel misliti na zimo, na starost, na slabše čase. Kultura se začanja z dobo, ko je začel človek zbirati duhovne dobrine in jih zapuščati svojim naslednikom.

Vsak človek, ki je luč na gori, vsak, ki ima dolžnost vzgajati in voditi, naj se zaveda, da mu nalaga njegov položaj tudi dolžnost, skrbeti za materijelni in duhovni blagor stanovskega občestva s tem, da podpira, propagira štednjo povsod in ob vsaki priliki.

Vsak vlagatelj pa naj pridobi še enega. Naj mu pove, kako prijetna je zavest, če ima človek vsaj nekaj prihrankov, da je Kreditna zadruga izplačevala vedno in slehernemu vlagatelju vloge, kadarkoli je denar potreboval.

31. oktober, dan štednje, naj ne gre brez sledu mimo vrst naših železničarjev!

Gospodinjstvo

O čaju

Čaj ni hrana, t. j. ne vsebuje nobenih hranilnih snovi; je samo nekako dražilno sredstvo, ki ima dober okus in izboren aroma. Čaj pospešuje delovanje možganov, podobno kot kava, samo bolj močno, bolj izdatno in bolj trajno. Vpliva tudi blagodejno na muskulaturo, in to zlasti pri vseh onih, ki se premalo gibljejo, ker povzroča napor mišic. Gibanje in napor mišic nam je potrebno, da se hitreje in izdatneje menjavajo organske snovi našega telesa. To delo, to potrebno gibanje z vsemi dobrimi posledicami za organizem do neke meje nadomešča uživanje čaja.

V nemški vojski so sistematično proučevali vpliv čaja na moštvo, in so dognali, da je čaj v vročini in pri dolgih štrapacih zelo dobro sredstvo in pijača. Medtem ko nastaja po drugih pijačah žeja še hujša in poleni vojaka, deluje malo čaja nasprotno: žeja preneha, živci in moči vojaka se poživé.

Dolgotrajna vojna v Paragvaju, kjer so morali prestati vojaki v južnotropski klimi veliko vročino in neznosne napore ob pomanjkanju običajne hrane, brez soli in mesa, je dokazala, da so mogli vzdržati vojaki samo radi uživanja čaja. Tudi strojevodje, planinci i. t. d. poznajo dobro ta svojstva čaja.

Kar daje čaju opisani učinek, je ravno tein (ki je enak kofeinu, kateri se nahaja v kavi), razen tega je odvisna vrednost čaja še od aromatičnih snovi. V čaju se nahaja tudi čreslovina ali tanin (Gerb-

säure), ki daje čaju poznani grenki okus. Čaj vsebuje od pol do 5%, povprečno pa ima 1 do 25% teina. Vrednost čaja se ocenjuje ne samo po teinu, temveč, kakor že rečeno, tudi po aromi, in zlasti po aromi. Dober aromatičen čaj s primerno dozo teina je najdražji.

Čaja je par sto vrst, njegova kvaliteta pa je odvisna od vsakoletne klime in vremenskih vplivov, tako da nimamo stalne tipe in je katero leto najboljša ena vrsta, drugo leto spet kaka druga. Čaj se tedaj vsako leto ocenjuje po prodajni vrednosti. (Podobno je z našimi pridelki: v glavnem je potiska pšenica najboljša, kar se tiče množine lepiva, primeri se pa tudi, da jo kako leto prekaša slavonska. Krompir je včasih najboljši iz Bitenj, drugo leto iz Koroške, potem kedaj iz Posavja i. t. d.)

Za pripravljanje ter izboljšavanje kvalitet so posebni strokovnjaki. Njih delo obstoja v ocenjevanju in mešanju raznih vrst čaja, tako da se dobi mešanica, ki ima izboren aroma in pa primerno dozo teina, pri tem pa da se po možnosti izrabi ves pridelek čaja.

Preden začnemo s podrobnejšim opisom čaja in njegovih vrst, si oglejmo čaj, kot ga uživamo. V naših krajih smo navajeni ter se nam zdi najboljši tisti čaj, ki ima mil aroma in ki ne greni. Angleži spet cenijo čaj, ki je grenek in vsebuje dosti čreslovine-kislina. Za naše razmere tedaj si izberemo mile čaje in jih tudi temu primerno pripravimo.

Kitajec pije čaj sam, brez vsakega dodatka sladkorja ali ruma. Tudi Rusi uživajo takega. Pripravijo pa ga sledeče:

Na žličko čaja v skodelici vlijejo vrelo vodo in ga pokrijejo z doljno taso (podstavkom) ter ga spijejo po par minutah. Tako pripravljen čaj vsebuje teobromin, ki se lahko izloči v vreli vodi iz čaja, nima pa še v sebi čreslove kisline. Čaj je tedaj svetlorumenkast, malo zelenkast. Če se dalje časa kuha, se začne izločati iz čaja tudi še čreslova kislina, ki daje čaju temno rjavo barvo in grenak okus. Kuhani čaj sme dobiti od listov čaja samo aroma, vse ostalo je slabo in neokusno.

Za pripravo dobrega čaja imamo tedaj sledeči recept: Računa se dva do dva in pol grama čaja na skodelico. Čaj se dá v vročo porcelanasto posodo in polije z vrelo vodo. Nato se pusti v posodi kakih 5 minut, nakar se odcedi. Na isti način se pripravi poljubno močan čaj, ekstrakt, kateremu se potem priliva vodo, oziroma narobe: v vodo se daje ekstrakt po žličkah po okusu. Tako pripravljen ekstrakt je dober še en dan in nič več. Nekateri puste čaj v vroči vodi tudi 7 do 8 minut, pri tem pa se izluži aromatično olje, skoro ves tein in ca. ena tretjina čreslove kisline.

Napačno se pripravlja na pr. čaj v planinskih kočah. Čaj dajejo na cedilce, ter polivajo čez vrelo vodo. Vedno se dodaja še malo čaja in vliiva čez vodo. Dolnji čaj daje od sebe že čreslovo kislino, gornji pa niti še teina. Tak čaj je lahko grenek, prazen in brez teina.

Ekstrakt se lahko konzervira, če se mu doda polovico sladkorja. (40 delov čaja pekko, 40 delov carske mešanice, 4 dele mletega ceylon ci-

meta, 2 dela žbic, 2 dela vanilije in 2000 delo vrele vode. Ko se filtrira, se da v mrzlo tekočino, prej seveda pomešano s sladkorjem, še 20 delov ekstrakta ananas, 20 delov ekstrakta od pomaranč in 10 delov ekstrakta od rozin.

Kvaliteta čaja je odvisna tedaj tudi od pravilnega pripravljanja. Za kuhanje čaja naj se rabi samo določeno posoda. Ni je tako občutljive stvari kot čaj. Takoj se naleze arome od tega, kar se je prej v loncu kuhalo; posebno, če se je kuhalo prej mleko. Čaj postane moten in dobi slab okus. Voda naj bo čista, bolj mehka voda kot trda. Toda naj prej močno vre, preden se vlije.

Govoriti hočemo sedaj o sami kvaliteti raznih čajev.

Imamo v glavnem: kitajske čaje, indijske in japonske. Domovina čaja je Kitajska, kjer so prišli delavci pred davnimi časi na to, da je sicer slaba pitna voda dobra pijača in nima slabih posledic, če se je v nji namakalo listje neke rastline. Na ta način so odkrili čaj in njegov učinek.

Čaj raste v obliki grma, ki izraste iz semena, doseže v par letih že višino enega metra, nakar ga začnejo prirezavati, sicer bi zrastel do 5 m višine. Čajni grm raste v vroči, vlažni klimi ter je vedno zelen. Po štirikrat na leto se trga njegovo listje, ki je različno veliko, ponajveč tako veliko kot mirtino listje. To listje se trga in nam da končno ono, kar imenujemo čaj. Cvet se ne uživa, to ni za čaj. Sicer niti ne puste dreves cveteti, razen onih, od katerih hočejo pridobiti seme. Čajni grm daje dobro listje do osmega leta, potem se temeljito obreže, nakar dočaka lahko starost od 15 do 20 let. Nato se mora iztrebiti in saditi nova sadika. Najboljši čaj dobimo iz prvega listja. Tega je malo in ga použijejo ponajveč magnati doma.

Čaj se pripravlja tako, da se pusti listje oveneti, nato se svaljka, fermentira in končno suši na ognju (nekako praži). Čaj bi ostal sicer zelen, če se ne bi fermentiral. S fermentacijo se doseže, da se čreslova kislina nekako pretvori, tako, da se veže z listom in ne izhaja tako hitro pri kuhanju. Preden se čaj utovori za prekomorski transport, se še enkrat praži (suši). Pri tem zgubi na kakovosti in aromi. Je pa to potrebno, sicer se čaj naleze med potjo preveč morskega duha in se tako pokvari. Najboljši čaj se torej dobi samo tam, kjer se prideluje.

Do nedavnega so bili mojstri v obdelovanju in pripravljanju posebnih kvalitet — Kitajci, ki so svaljkali vse listje na roko ter pražili čaj na svoj skrivnostni način. V zadnjem času so jih že prekosili na otoku Ceylon in na Javi. Tudi Britska Indija daje prav dobre kakovosti (Dardjilling).

Čaji se imenujejo, podobno kot naša vina ali pa kave, po kraju, kjer rastejo posebno tipe. Vendar se pri nas konzumirajo v mešanice, ki jih nazivamo pod vse mogočimi imeni. Pod firmo kitajska ali carska mešanica se prodaja vse prej kot kitajski čaj.

Dober čaj se pozna že v surovem stanju po dobri aromi, pozna se pa tudi po listih. Čim bolj tanki in fini so lističi, boljši je čaj.

V naši zadrugi prodajamo ponajveč dobre cejlonske čaje. Niso najboljši, vendar, če se jih dobro in pravilno pripravi, so boljši, kot najboljši čaji, ki se jih napačno pripravi.

Zakaj razburjenje?

Vihravo delo, pa naj bo že naše, ali pa če koga drugega k njemu priganjamo, ni nikoli dosti prida. Kaj bo z našimi živci, če bodo vedno frfrali? Nekateri gospodinje so vselej, kadar morajo pripraviti kosilo točno ob uri, že zjutraj vse nervozne. Tedaj lete na trg, skačejo od ene prodajalke do druge, nazadnje pa v naglici le še kaj pozabijo. Gospodinjska pomočnica pri taki gospodinjini nima obstanka, saj hoče gospodinja imeti od nje kar vse naenkrat, tako da jo vso zmede. Gorje, če taka gospodinja ne zna še sama presojati dela! Kdor ne zna kuhati, ne ve, koliko časa potrebuje kuharica, da zgnete testo, pripravi zelenjavo in skuha meso. Kdor ukazuje z nerazumevanjem, dela med posli nejevoljo in nič čudnega ni potem, če je pri hiši vsak mesec druga pomočnica. Kolikokrat hoče taka gospodinja svojo pomočnico priganjati k hitrejšemu delu z besedami: O, kdaj bi jaz že to naredila! Pri tem pa ne pomisli, da to sploh ni res in da ima zraven tega še za pomočnico mlado dekle, ki nima še toliko izkustva, da bi jo lahko primerjala s seboj. Tudi za vzgojo taka gospodinja ni. Saj nima toliko potrpljenja, da bi gledala, kako počasi in nerodno otrok prvikrat pometa; rajši mu vzame metlo iz rok in opravi delo sama. Na ta način se otrok seveda nikoli nič ne nauči. Vsako navado človek težko opusti. In tako se je tudi vihravosti kaj težko odvaditi, saj pognani mehanizem teče naprej, tudi če se vrti prazen. Pomoč za tako gospodinjino je samo mir. Sesti mora za nekaj minut, prav tako, kakor bi ne imela ničesar opraviti. Premisliti mora počasi in previdno, kako lepo in kar po vrsti bo vse opravila.

Nekatera gospodinja pa dela tudi prave čudeže in je na štirih koncih naenkrat. Toda kakšna je potem zvečer? Domači bi jo radi imeli med seboj, a ona si želi samo počitka.

Prav tako kakor vihranje, pa tudi ni dobra prevelika brezbržnost. »Oh tiste postelje bom že zmetala skupaj in tisti prah bom tudi pobrisala, skuhalo se bo pa kar mimogrede,« se sliši. Res je, vsaka stvar zase je hitro opravljena, toda za vse skupaj je pa le treba imeti čas. Kaj pa, če pride kaj vmes, če je treba skočiti v trgovino, če bi imela rada soseda ključ od podstrehe, če pride otrok umazan domov in ga je treba preobleči? Kako beži ura, kadar imamo malo časa. Ravno kar je bila enajst, pa je že poldne. Miza še ni pogrnjena, solata še ni oprana, krompir ni olupljen in čim bolj hiti reva gospodinja, tem bolj vse nagaja.

Kakor povsod, tako naj ima človek tudi pri času nekoliko rezerve, da vedno prav tako kot dober sportnik vzdrži tempo. Pri pravilnem pojmo-

vanju dela, ki je podlaga za pravo razdelitev časa, lahko prihrani gospodinja veliko živcev, sebi in svojim domačim, in dobri neprijetnosti, ki tolikokrat ogražajo udobnost in mir v družini. M.

Čebelarstvo

A. P.: Navodila za delo v mesecu novembru

Prišel hudi čas,
prišla zima, mraz...

Vzumljenje čebelnih družin v medišču je zelo dobro opisal g. F. B. v zadnjem »Zadrugarju«. Navedeni način ozimljenje je pri nekaterih naših čebelarjih še skoraj popolnoma neznan. Menim, da je zelo priporočljiv, ter da čebele izvrstno prezimijo v opisanem prezimovališču. Tudi velikega odevanja ni potrebno. Poznam čebelarja, ki odene okence vsakega panja samo s polo časopisnega papirja. Mož trdi, da to zadostuje in da so čebele s tem dovolj pokrite. Nočem se spuščati v razne posameznosti. Dejstvo je, da potrebujejo čebele pozimi gorkoto. Gorkoto producirajo čebele same po izdihavanju in izgorevanju zaužitega medu. Čim mrzlejšje je, tem več medu potrebujejo za dosego potrebne temperature. In baš za to morajo biti panji kolikor mogoče dobro zavarovani s toplo odejo, ki zadržuje producirano toploto v panju. Iz tega sledi, da gorko odete družine porabijo v zimskem času veliko manj hrane kakor družine, ki imajo slabo odejo. Panje ne odevamo pred padcem temperature pod $+4^{\circ}\text{C}$, in sicer zato ne, da se čebele stisnejo skupaj v prezimovališču, sicer bi razstresene po vsem panju dohitel nenadno nastali mraz, kar bi bilo zanje lahko polno usode. Nekateri odevajo čebele takoj po točenju ter prepuščajo vso nadaljnjo ureditev čebelam samim, kar nikakor ni priporočljivo. Velikokrat imamo v mesecu novembru lepo sončno vreme, zvečer pa rapidno pade temperatura pod 0°C . Takšen padec temperature gotovo ugonobi po panju razstresene posamezne čebele. Če niso panji še odeti, so pa čebele že zbrane v prezimovališču in ne vpliva nanje tako hudo nagel padec temperature. Šele sedaj odenimo panje, in sicer tako, da raztegnemo časopisni papir čez okenca, preko papirja pa položimo slamnico. Reže med panji zamašimo s papirjem ali pa s starimi cunjami. Nikar ne trpimo razpok (reže) med panji, pozimi bi skozi nje pihal mrzel veter ter bi močno shladil temperaturo v čebelnjaku. Prazen prostor med panji in steno oziroma streho čebelnjaka izpolnimo s senom. Najboljše je seno iz otave, ker je zelo mehko ter močno zapaži vse prostore. Za zapaženje nikdar ne smemo uporabljati slame, kajti v slami bi se nam zagnezdele miši, ki bi nam vso zimo nadlegovale mirujoče čebele.

Ponovno opozarjam, pazite da imajo vaše čebelne družine dovolj zimске in spomladanske zaloge; dokrmite primanjkljaj s sladkorjem. Če če-

bele radi nizke temperature nočejo več jemati, pokladaj jim mlačno raztopino, in če še to ne pomaga, segrej notranjost panja z gorko opeko.

S tem smo dokončali z delom pri čebelah samih v letošnjem letu. V prihodnji številki bom opisal zimsko »spanje« čebel in njihovo selitev s sata na sat.

A. S.:

VI. vseslovanski čebelarski kongres in železničarske čebelarske zadruge

Koncem meseca avgusta 1934 se je vršil v Beogradu VI. vseslovanski čebelarski kongres. S kongresom v zvezi je bila čebelarska razstava.

Kongresa in čebelarske razstave so se udeležile vse železničarske čebelarske zadruge, in sicer železničarska čebelarska zadruga v Sarajevu, Zagrebu, Subotici, Beogradu, Smederevu in Ljubljani.

Vse železničarske čebelarske zadruge so zasedle kot ena enota tri četrtine velike sobe na novi univerzi. Da so dosegle železničarske čebelarske zadruge na tej dosedaj največji čebelarski razstavi tak uspeh, se imajo v veliki meri zahvaliti dobremu in agilnemu vodstvu poljeprivrednega odseka Generalne direkcije drž. železnic v Beogradu.

Celokupna razstava je bila nameščena v štirih sobah. Eno teh sob so zasedla češkoslovaška in bolgarska čebelarska društva. V drugi, manjši sobi, so razstavili Poljaki. Inozemska čebelarska društva in udruženja so razstavila v glavnem samo statistične podatke o razvoju in višini ondotnega čebelarstva kakor tudi mnogo poučnih in zanimivih slik.

Domača društva in udruženja so zasedla veliko sobo in del sobe, kjer so razstavljale železničarske čebelarske zadruge. Domači čebelarji in društva so razstavili ponajveč samo med in vosek. Med njimi je edino slovensko čebelarsko društvo iz Ljubljane razstavilo vse čebelarske potrebščine in A. Ž. panje.

Železničarske čebelarske zadruge so bile simbolizirane v obliki vlaka. Stroj vlaka je bil obrnjen proti sredini sobe in je bila njegova zunanost opremljena s čebelarskim orodjem in pridelki tako, da je bilo na prvi pogled spoznati, da so tu železničarji.

Za strojem tega železničarskega združnega vlaka je razstavila zagrebška železničarska čebelarska zadruga večje količine različnih vrst medu. Kot posebnost te zadruge je bil razstavljen kompot, napravljen iz medu in v medu vloženga sadja. Za zagrebško železničarsko čebelarsko zadrugo se je razvrstila ljubljanska, katera je med železničarskimi čebelarskimi zadrugami zasedla največ prostora. Razstavila je tam vse čebelarske potrebščine, katere uporabljajo tukajšnji čebelarji. Ogledali so se lahko vsi deli in priprave za A. Ž. panj. kakor tudi vsi predmeti, ki so potrebni za pridobivanje in shranjevanje medu. Zanimivi so bili posebno naši lepo

poslikani kranjiči. Istotako so vzbujali pozornost naši A. Ž. panji ter je bilo potrebno vedno znova razlagati način čebelarenja z njimi. Največ zanimanja je bilo za naš valjar za izdelovanje satnic. Razkazali smo pri tem izdelovanje satnic v vseh stopnjah, od čiščenja voska pa do popolnoma izdelanih satnic. Od vseh vrst medu, ki so bile razstavljene, je bilo največ zanimanja za naš hojavec in planinski cvetlični med. Veliko zanimanja za hojavec kažejo številna naročila, ki smo jih prejeli v Beogradu in naknadno doma.

Na stenah našega oddelka so bile razobešene razne večje in manjše slike naših čebelnjakov, načrti pašišč in statistični pregledi o razvoju in napredku ljubljanske železničarske čebelarске zadruge.

Najzanimivejši predmet vseh železničarskih čebelarских zadrug je bil lep, voščen doprsni kip Nj. Vel. kralja Aleksandra I., mojstrsko ročno delo g. Dolinška, nadpremikača na postaji Ljubljana glavni kolodvor. Stal je na podstavku iz voska, na katerem je bil lavorjev venec in v katerem je bil vrezan naslov zadruge.

Za ljubljansko zadrugo je sledila sarajevska zadruga. Razstavila je največ medu in čebelarско floro.

Za sarajevsko železničarsko čebelarско zadrugo sta bili beograjska in smederevska. Pokazali sta kot najmlajši in pred kratkim ustanovljeni le nekoliko raznih vrst medu.

Za temi zadrugami je sledila v združnem vlaku kot sklepna subotiška. Razstavljene je imela veliko različnih vrst medu. Na celotni razstavi je edino eden, in to član te zadruge, razstavil prav dober meden kis.

V sredini sobe je bila postavljena lepa, visoka piramida iz samih panjev, ki jih izdeluje železniška delavnica v Kraljevu. Okoli te piramide je napravil poljeprivredni odsek prav lepe skupine iz zelenja in cvetlic, ki so predstavljale matico, čebele, ki nabirajo na cvetlicah, železničarsko krilato kolo ter napis J. D. Ž. v latinici in cirilici.

Priznati moramo, da je tvorila skupina železničarskih čebelarских zadrug najlepše urejen del in prav lepo enoto na tej čebelarски razstavi.

Na hodniku pred sobami so bili razstavljeni v dveh dolgih vrstah sami panji, točila in drugi večji predmeti, ki niso imeli prostora v sobah. Večina teh panjev je bila amerikanske sestave z najrazličnejšimi spopolnitvami in raznimi okraski.

V parku pred univerzo so bile razstavljene žive čebele. Našli smo tam čebele v duplih in vseh mogočih in raznovrstno okrašenih panjih. Tudi čebelarски trgovci iz dravske banovine so tamkaj razstavili svoje kranjiče, A. Ž. panje in prašilčke.

Na kongresu samem je bilo več predavanj in so predavali zastopniki bratskih slovanskih narodov vsak v svojem jeziku. Sklenjeno je bilo, da se priredi prihodnji vseslovanski čebelarски kongres v letu 1936 na Bolgarskem v Sofiji.

Pristaviti moramo, da je vladalo med kmetskim narodom iz naših južnih krajev izredno veliko zanimanje za kongres kakor tudi za razstavo. Prav posebno so jih zanimale razne čebelarske potrebščine in naprave. Po zanimanju sodeč, se bo čebelarstvo v južnih predelih naše domovine kmalu razvilo do prav lepe in upoštevanja vredne višine. Pripomogla mu bodo k temu pač izredno dobra in izdatna pašišča, ki jih je v teh krajih prav veliko.

Razstava je dosegla popolen uspeh, kar je pričalo velikansko zanimanje posetnikov. Tudi star čebelar je na njej lahko našel marsikaj novega, česar še ni poznal.

Zdravstvo

Dr. Arko V., Ljubljana:

Dijetetično zdravljenje

Dijetetično zdravljenje zavzema važno mesto v sodobni medicini. V bolnicah, kjer je na razpolago izvežbano osebje, je izvedba dijetetičnega zdravljenja lahka. Težje je to v domačem krogu, ker manjka gospodinjam tozadevne prakse. Da temu nekoliko odpomoremo, se bomo v naslednjem seznanili z dijetetsko prehrano pri najobičajnejših boleznih.

Bledičnost pri dojenčku. Često je vzrok prehrana, izključno samo z mlekom. V tem primeru je treba nadomestiti mleko s sokom pomaranče, zakuhanu juho, zlasti pa s špinačo, ki vsebuje zelo mnogo železa.

Odraslim otrokom dajemo mešano hrano, ki vsebuje zelo malo mesa. Zelo dober je svež kostni mozeg, ki ga dajemo, pomešanega z runemjakom, 3krat dnevno po eno žlico, namazanega na kruh.

Pri bledici odraslih, zlasti pri tako zvani anemia pernicioza imamo v jetrih važno zdravilo, bodisi v obliki injekcij, ali pa, posebno v lažjih primerih, v običajni jetrni dieti. Najboljša so sirova jetra (goveja, telečja), ki jih sesekljamo v stroju za rezanje mesa in dodamo juhi, ali pa napol kuhana jetra. Ta dijeta vsebuje poleg tega še mnogo sočivja (salata, sadje), malo kruha, moke, krompirja in samo male količine mleka, mesa in sira. Prepovedane so živalske masti in suho meso.

Obolenja jeter in žolčnega mehurja (zlatenica, žolčni kamni), zahtevajo sledečo dieto. Prepovedana je živalska mast, vse jedi pripravljamo na maslu. Prav tako je prepovedana svinjina. Ostalo meso na se uživa čim manj. Pač pa so dovoljene mlečne in močnate jedi (sladek čaj, krompirjev pire, oranžada, sočivje). Hrana naj bo čim manj slana in naj ne vsebuje preveč začimbe (poper, paprika).

Pri obolenju ledvic je znana stvar, da je najboljša neslana dijeta, ki vsebuje zelo malo mesa.

V akutnih primerih, ko je bolnik tudi zelo otekel, sme uživati samo sladkor, močnate jedi, krompir, sadne sokove, sadje, maslo. Kasneje preidemo na kuhano sočivje (grah, lečo), kekse. Končno lahko dovolimo mleko, malo kuhanega mesa in jajca. Še dolgo potem, ko je izginila beljakovina iz urina, ne sme rekonvalescent uživati alkohola in slanih, ostro začinjenih jedi.

V kroničnih primerih lahko uživajo bolniki manjše količine mesa, jajca in sol. Zelo ugodno vplivajo 2—3krat na teden postni dnevi (brez mesa, jajc in sira). Alkohola, kave in nikotina naj se ti bolniki čimbolj izogibljejo.

V akutnem napadu ledvičnih kamnov se priporoča uživati velike množine tekočine (mleko, čaj). Nadaljnja dijeta se ravna po vrsti kamena in naj jo določi v posameznem primeru zdravnik.

Pri raznih oblikah vodenice učinkuje ugodno sirova hrana (sadje i. t. d.) v količini 1 kg dnevno. Tedensko odredimo 2 sadna dneva. Te vrste hrana ima zelo malo soli in beljakovin, zaradi česar se poveča dnevna količina izločene vode in otók kmalu izgine. Tako hrano lahko bolnik uživa cele tedne, nakar polagoma zopet preide na kuhano hrano.

A akutnem stadiju črevesnega katara je najbolje, da bolnik par dni gladuje in da dobiva samo črno kavo brez sladkorja. Kasneje dobiva tako zvane sluzaste juhe iz riža oziroma ovsu, in šele kasneje preidemo na močnejšo hrano. Zelo dobro vplivajo v takih primerih kakao oziroma čokolada.

V kroničnih primerih črevesnega katara je prepovedano uživati meso, jajca, grob kruh, sadje in zelo papricirana jedila. Dijeta se sestoji v glavnem iz moke, sočivja. Kot zabela prihaja v poštev maslo. Malo čaja in rdečega vina je tudi dovoljeno.

Pri padavici se priporoča neslana dijeta. Namesto soli se uporablja tako zvani eugusal. Meso je dovoljeno samo v malih količinah.

Zelo važna je dijeta v primeru rane (čira) na želodcu. Ako bolnik krvavi, bodisi da bruha kri, ali pa da je blato črno, je potreben absoluten mir. Na trebuh damo mrzle ovitke ali pa led. Uživati sme pa samo po požirkih mrzlo mleko ali čaj. Ko ti akutni simptomi minejo, obstoji prehrana takega bolnika v sledečem: prepovedano je meso, mesne juhe, alkohol in kajenje; dovoljeno pa je mleko, maslo, smetana, umetne juhe, jajca, sir, krompirjev pire, prepečenec, kompot.

Veliko pozornost je vzbudila v zadnjem času tako zvana Gersonova dijeta, katera je indicirana pri kožni tuberkulozi, dočim je ne priporočajo pri tuberkulozi pljuč. Bistvo te dijete je, da ne vsebuje nikake kuhinjske soli. Sestoji v glavnem samo iz sočivja in močnatih jedi. V po-

tankosti te dijete se na tem mestu ne morem spuščati, ker bi bilo preobširno.

Prav tako je nemogoče podati shemo za sladkorno dijeto. Najbolje za vsakega diabetika je, da gre v bolnico, kjer dobi poleg zdravila »insulina« tudi točna, individualno prikrojena navodila za prehrano.

Naša družina

O vljudnosti in lepem vedenju

Dočim zadeva vzgoja, ki si prizadeva, da otroka umsko in srčno izobrazi, povsem notranjost človeka, pa zadeva navajanje otroka k vljudnosti in lepemu obnašanju prvenstveno le njegovo zunanje, zgolj oblikovno stran. Vendar slednje zato ni nič manj važno pri našem vzgojnem prizadevanju. Zakaj naš vzor ni »pod hrapavo skorjo plemenito sree«, še manj seveda grda notranjost v lepi obleki, temveč prava harmonija, skladnost obeh.

Dasi pa sta in morata biti vljudnost in lepo obnašanje le zunanji izraz notranjega plemenitega čutenja do drugih ljudi ter zavesti vzvišenosti človeške osebnosti, pa je vendar možna ločena vzgoja enega in drugega dela človeka, da, prvo gre lahko celo pred drugim. Saj vemo, da postane človek osebnost šele proti koncu svojega drugega desetletja, ko se šele prav vzbudi v njem čut za pravilnost in nepravilnost njegovega ravnanja in z njima tesno povezan čut odgovornosti. Vljuden in lepega obnašanja pa more biti nasprotno v polni meri že — otrok.

Tu, na točki vljudnosti in lepega obnašanja prihaja namreč do polne veljave že — moč navade. Dočim, kot vemo, človekova plemenitost nikakor ni zgolj navada, pa zavisi nje zunanji izraz, če ne povsem, pa vsaj v veliki meri že od same navade. Kajti na drugi strani tudi sama plemenitost še ne napravlja človeka tudi na zunaj vljudnega ter lepega obnašanja, če ga k temu ni nihče navajal.

Vljudnost je, kot je bilo mimogrede že omenjeno, zunanji izraz notranjega plemenitega čutenja do drugih ljudi. Vljudnost se torej kaže na zunaj v občevanju z ljudmi, temelji pa na spoštovanju, to slednje pa zopet na ljubezni do soljudi.

Kakšno pa bodi to občevanje in kako učimo otroka vljudnega občevanja? V tako zvanih »boljših«, aristokratskih družinah, ki pa danes bolj in bolj izginevajo, je bilo treba otrokom znati celo vrsto ceremonij, v katerih so se morali dobesedno vaditi, da so potem lahko »nastopali« pred povabljenimi gosti. Najznačilnejše pa je bilo pri vsem tem to, da je bil prav tak »dobro vzgojeni« otrok v občevanju z drugimi ljudmi, če je prišel z njimi v dotiko, najbolj surov in prostaški.

Nášega otroka naprotno ne bomo učili nikakih vljudnostnih pravil in formul, temveč mu bomo skušali vcepiti čim preprostejšo, povsem neizumetničeno, nenarejeno, naravno vljudnost. Prijazen naj bo v pozdravljanju, ljubezniv v govorjenju, postrežljiv v dejanju, vse to pa napram vsem in vsakomur. Paziti pa je pri tem nadalje tudi, da ni otrok ne vsiljiv ne preboječ. Zlasti glede boječih otrok nam je še posebej pomniti, da jih ne smemo vpričo tujega gosta preveč siliti, naj ga lepo pozdravi in mu odgovarja na vprašanja. Otroka tako spravimo le v še večjo zadrego. Boječega otroka moremo marveč le polagoma privaditi na ljudi.

Otroka moramo že zgodaj navaditi ne le vljudnosti napram drugim, temveč lepega obnašanja tudi sicer. Lepega obnašanja mora biti otrok tudi doma, na cesti, v šoli, v cerkvi, na sprehodih in izletih, da, tudi tedaj, ko ga morda nihče ne vidi. Otrok ima sicer polno pravico, da teka in skače, saj — pravijo — je otrokova živahnost celo znak njegovega zdravlja. Nikjer in nikoli pa ne sme biti otrok — razposajen. Znak divjaštva je, če se otrok rad pretepa, pa naj bo ta pretep še tako nedolžen, če dela v svoji razposajenosti, čeprav nevede in nehote, komurkoli škodo itd. Otrok dalje lahko vriska in poje, ne sme pa vpiti in kričati na vse pretege. Važno je pri vsem tem, da se zna otrok tudi sicer obvladati, da vriska in skače, kadar je čas zato, da pa je miren in tih, kjer mora biti miren in tih, na pr. v šoli, v cerkvi.

Lepo obnašanje je, kot je bilo tudi že uvodoma omenjeno, zunanji izraz notranje zavesti človeške vzvišenosti. Zato se mora človek vedno in povsod obnašati tako, kot se pač za človeka spodobi. To velja v polni meri tudi za otroka, ki ima in čeprav ima napram odraslim poseben privilegij, da se lahko v igri čimbolj živahno izživlja. Če nam bo to veljalo kot merilo, potem bomo znali pač tudi v posameznih primerih pravilno presoditi, kdaj je otrok v svojem obnašanju tak kot je prav, in kdaj presega njegovo obnašanje meje dostojnosti. Vse naše prizadevanje v tem oziru mora biti omejeno res le na posamezne slučaje in je zato potrebna pač neprestana paznja na otroka in bi kak predhodni pouk otroka, kako naj se ob tej ali oni priliki obnaša, ne imel toliko uspeha. Če in kadar je treba, odzamemo pač otroku nekaj od njegove prevelike svobode. To si otrok počasi zapomni in to ga bo držalo v bodoče v mejah prave dostojnosti.

V teh primerih pa, ko moramo otroku pritegniti vajeti, je še to pomniti, da moramo to storiti ljubeznivo in dobrohotno, da ne bi v nasprotnem primeru morda nas sam zadel očitek surovega obnašanja in bi bili otroku mi sami — slab vzgled.

—c.

Kot naslednji primer naravne selekcije navaja Darwin prerijskega volka, katerega so dolge noge usposobile za hiter tek v visoki travi, dočim je navaden volk kratkih nog. Isto je z ostrim vidom ptic roparic: sokol na pr., ki ima najboljše oči, si najlažje najde hrano, zato lahko uspeva in se plodi. Tako je naravna selekcija izoblikovala oster vid roparic.

Toda naravni izbor ima le namen prilagoditi živali njihovi okolici, zato ni treba, da gre razvoj vedno navzgor. Na Madeiri in mnogih drugih oceanskih otokih, kjer so pogosti silni orkani, živi mnogo vrst kratkokrilih in brezkrilih hroščev. Ta pojav si Darwin razlaga tako, da so se hrošči z močnejšimi krili mogli dvigniti više v zrak, dočim so oni s slabšimi krili ostali bližje zemlji. Pojavil se je orkan in odnesel hrošče, ki so letali visoko v zraku s seboj na morje, kjer so poginili, dočim so se oni s slabimi krili ohranili in dalje razporejali. To se je ponavljalo skozi vrsto rodov in tako je naravna selekcija tekom dolgih dob ustvarila iz krilatih brezkrile in kratkokrile hrošče. V tem primeru je torej navadni izbor razvoj organov oviral, ne pa pospeševal. Takih in sličnih primerov je v prirodi vsepolno. Trakulja, ki živi v črevesu hranitelja in vsrkava njegove prebavne sokove, ne potrebuje svojih lastnih prebavil, zato so ta izginila. Prilagoditev živali njeni okolici je povzročila izgubo tako važnih živalskih organov. — Naravna selekcija torej ne gre za tem, da izoblikuje nekaj idealno popolnega, temveč le, da pusti preživeti one poedince, ki so se mogli najboljše prilagoditi okolici.

Pot, ki si jo je izbrala naravna selekcija, je kaj raznolika. Eden izmed važnih faktorjev za ohranitev živali je njihova barva. Pasaste proge na telesu zebre delajo žival manj vidno v okolici. Pravokotne proge ob straneh tigrovega telesa predstavljajo sence džungelskih trav, kjer se žival nahaja: to omogoča skrivanje pred zalezovano žrtvijo, kot tudi pred sovražnikom. Živali, ki dobijo zimsko belo oblačilo, postanejo na ta način manj vidne, ker jim služi barva za varstvo.

V naravi najdemo mnogo primerov, ki jim pravimo *mimikrija* ali *posnemanje*. Mnoge živali se s svojo barvo in obliko tako prilagodijo okolici, da jih je težko videti, kar jim dobro služi za varstvo. Razne vrste gosenic se pokončno oprimejo vej, da so same slične manjšim vejicam na drevesu. Mnogi metulji so popolnoma slični listom. Neki indijski metulj (*Callima*) (slika 1.) je izboren primer za to; njegova krila so zgoraj svetla in pisana, na spodnji strani pa so temno barvana. Ko sede metulj na vejo, dvigne krila pokonci in jih stisne drugo k drugemu; spodnja stran kril kaže točne črte, ki so popolnoma slične žilam lista, tako da izgleda sedeč metulj prav tako kot list in je na ta način obvarovan pred sovražniki.

Na podlagi naravne selekcije si ta pojav prav lahko tolmačimo: one oblike, ki so nagibale na sličnost z listom, so bile najbolj zaščitene; te so se plodile in ker jim je naravna selekcija določala smer razvoja — t. j. k sličnosti z listom — je nastala nova rasa, nato pa nova vrsta metuljev.

Takih primerov posnemanja je v naravi še mnogo. Nekatere gosenice, metulji in tudi druge živali majo neprijeten okus. Njihova zunanost opozarja ptice in druge sovražnike na ta neprijetni okus, zato se jih izogibljejo. Tudi tega dejstva se je poslužila naravna selekcija in tako najdemo mnogo primerov, da si živali, ki nimajo tega neprijetnega okusa, nadenejo obliko in barvo onih z omenjeno lastnostjo in se na ta način obvarujejo pred sovražnikom. Nekatere vrste muh so si nadele popolno obliko os ali čebel in so se na ta način rešile pred mnogimi sovražniki.

Nadalje je Darwin učil tudi spolno selekcijo. Lepa barva ptičjega perja, ki krasí običajno samca, izvira po Darwinovem mnenju odtod, ker sprejme samica pri parenju onega samca, ki ima najlepše perje; na ta način se plodijo najlepši samci in tako naj bi po spolni selekciji nastale pisane barve ptičev — samcev. To Darwinovo spolno selekcijo pa je večina biologov odklonila, ker so se eksperimenti izrekli proti njej.

V naravi se torej pod vplivom boja za obstanek ohrani le to, kar je za življenje najpripravnejše in najsposobnejše, naravna selekcija pa deluje na razvoj ali nazadovanje nekaterih organov in lastnosti, ako je ta razvoj, oziroma nazadovanje za žival koristno. To je bistvo Darwinove teorije, ki se često zamenjuje z Lamarckovo; na ta način se je natvezila Darwinu marsikaka napaka, ki je bila v resnici Lamarckova, ali pa so jo skovali njegovi nasprotniki, ki so ga često napačno razumeli.

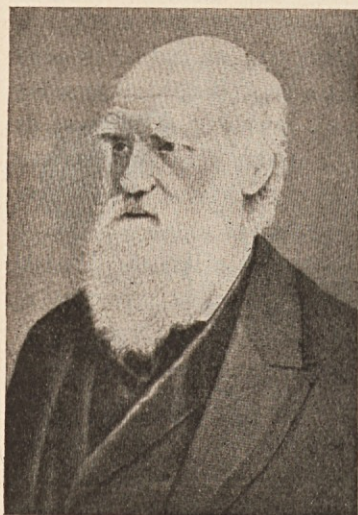
Darwinovo znamenito delo, v katerem je prvič iznesel svoje misli, je »Izvor vrst« (Origin of Species), ki je izšlo leta 1859. in je vzbudilo velikansko zanimanje po vsem svetu, saj smatrajo nekateri to knjigo za najznamenitejše delo 19. stoletja. — Tudi druga njegova dela so epohalna in so važna za objavo Darwinove teorije. Posebno je omembe vredna knjiga »O razvoju človeka« (Descent of Man), ki je dvignila mnogo prahu in napravila Darwina v nekaterih krogih celo za brezverca, ker smatra človeka za najvišje razvito žival, ki je morala prav tako kot vsi stotisoči drugih živalskih vrst slediti istim naravnim zakonom in je mogla priti do

Primer mimikrije: Callima (A leteč, a sedeč na veji) in Liderone (B leteč, b sedeč na veji).

današnje stopnje le po razvoju iz nižjih vrst. Ker pa so opice zadnja razvojna stopnja pred človekom, je moral iti razvoj preko te oblike; s tem pa nikakor ni rečeno, da bi moral človek izgubiti kaj na svojem dostojanstvu.

Rodil se je Charles Darwin leta 1809. v Shrewsburi-ju na Angleškem. Študiral je najprej medicino, a ker ga to ni moglo pritegniti, se posvetil bogoslovju, toda tudi tu je še vedno vneto gojil naravoslovje. Po dovršenih študijah se je kot naravoslovec udeležil potovanja po morju ob zapadnem delu Južne Amerike. To potovanje je trajalo pet let in se je

Charles Darwin.

na podlagi točnega in vsestranskega opazovanja izobrazil kot popolen naravoslovec. Tu so se mu odkrili problemi zemeljske in živalske zgodovine, kar je tvorilo podlago za njegovo poznejše delo. Kmalu po povratku se je umaknil iz Londona na svoje posestvo v Dowu, da se posveti nemoteno svojim raziskovanjem; tu je živel in delal do svoje smrti 19. aprila 1882. Zanimivo je čitati življenjepise dobrega, delavnega, a skozi vse življenje bolehnega moža. Bil je povsod priljubljen, v svojih obrambah pred ostrimi kritiki ni poznal ostrine, a v svoji družini je bil nežen in ljubeč poglavar. Njegovo privatno življenje v krogu svojih otrok je skoro ganljivo, toliko nežnosti govori iz njega. — Njegova teorija ni bila rezultat nenadne domisli in spoznanja, temveč dolgega in sistematskega

dela, kajti za vsak sklep je dobro pregledal in pretehtal podlago. Značilno je zanj tudi to, da ni nikoli prezrl malenkosti in izjem, najvažnejše pa je pri njegovem delu, da se je bolj posvetil poizkusu kot pa filozofskemu razglabljanju. Darwin je za vsako svojo trditev doprinesel jasne dokaze, večinoma eksperimentalno utrjene, v čemer se popolnoma loči od Lamarcka; zato pa je Darwinova teorija tudi mnogo lažje prodrla.

Weismannova teorija je v prvi vrsti dednostna teorija in se obrača proti Lamarckovi teoriji v dednosti pridobljenih lastnosti. Ta teorija pa obsega toliko zamotanih poedinosti, da jo je težko podati v celoti. — Začetek vsake živali je v klični plazmi, t. j. pri rastlinah v semenskih in drugih razplodnih stanicah, pri živalih in človeku pa v ženski jajčni stanici in moškem spermiju. To dvojje je torej tista snov, kjer pričenja novo bitje, zato morajo biti vse lastnosti bodoče živali zapopadene že v jajcu in spermiju, čeprav je eno in drugo tako malo, da se s prostim očesom niti videti ne da. Ta klična snov mora torej vsebovati vse dedne lastnosti, razen tega pa je to edina snov, ki se prenaša iz enega rodu

do drugega, saj je od vseh milijonov stanic živalskega telesa le spolna stanica tista, iz katere izraste nov rod. Pri razplodu torej telesne stanice ne igrajo nobene važnejše vloge, zato jih Weismann pri svojem razmotrivanju skoro ne vidi. Njemu pomenijo le spolne stanice vse. Vse telesne stanice si predstavlja zato le kot nekak voz, po katerem se prevažajo klične stanice od rodu do rodu. Klične stanice predstavljajo torej ono prasnovo, okoli katere se je stvorilo telo, in tvorijo zvezo od ene do druge generacije. Ker se to vleče preko vseh rodov, moremo govoriti o kontinuiteti klične plazme. Vse dedne zasnove ležijo torej v tej klični plazmi; dedne izpremembe v organizmu morajo biti potemtakem zasnovane že v klični plazmi. Živali in rastline so se po Weismannovi teoriji v zemeljski zgodovini izpreminjale le v toliko, kolikor se je izpreminjala klična plazma. Ta klična plazma se je v dolгих stoletjih v resnici izpreminjala in oblikovala ter tako dosegla visoko stopnjo kompliciranosti, s čimer v zvezi je tudi vedno večja kompliciranost živalskih organizmov. To je možno, saj je znano, da je klična plazma dovzetna za razne vplive in dražljaje. Nadalje se je Weismann odločno uprl Lamarckovim trditvam o podedovanju pridobljenih lastnosti od rodu do rodu. Spretnost v igranju klavirja ali kolesarjenje je brez dvoma pridobljena lastnost, a vsakomur je znano, da pianistov otrok ne zna kot oče spretno igrati na klavir. Isto je z duševnimi lastnostmi; vera na pr., ki je pridobljena duševna lastnost, se nikoli ne prenese direktno na potomce. Brazgotine, ki si jih razni primitivni narodi vrežejo kot okrasna znamenja na svoje obraze, se nikdar ne pojavijo kot podedovani znaki na njihovih otrocih i. t. d. Weismann je delal poizkuse z miškami; pri parjenju je obema partnerjema porezal repe, a mladitči so bili vedno repati, čeprav je to ponavljal na 22 generacijah.

V pogledu mišljenja o vplivu naravne selekcije pa je bil Weismann popolen darvinist, le s to razliko, da je po njegovem mnenju vplivala naravna selekcija na izoblikovanje klične plazme.

Poleg teh treh glavnih je še mnogo drugih teorij, od katerih naj bo le še ena omenjena, kajti v glavnem vse te teorije le izpopolnjujejo druga drugo. Hugo de Vries je delal poizkuse s cvetlicami in je opazil, da se včasih nenadoma pojavijo nove vrste; te nenadne variacije je nazval mutacije in po tem se tudi njegova teorija nazivlje mutacijska teorija. Po tej teoriji so tudi v razvoju živih bitij nastajale take mutacije; živali in rastline se torej niso vedno razvijale le polagoma, temveč skokoma zaradi nenadnih, a malih izprememb, kar je bistvo te teorije.

Vse to nas vodi do spoznanja, da pri reševanju evolucijskega vprašanja ni bilo tendence poglobljati prepad med posameznimi teorijami. Raziskovalci na tem polju so vedno bolj uvidevali, kolikšna je kompliciranost razvojnega procesa, katerega ne more razjasniti en sam faktor. Mutacijska teorija ni nadomestilo teorije v naravnem izboru, temveč ji je nekako podrejena, tako pa tudi obe omenjeni teoriji ne moreta nadomestiti teorije v klični plazmi. Le eno postaja čimdalje jasneje — da bo mogoče

vprašanje prej rešiti z opazovanjem in poizkusom, kot pa s premišljanjem in raznimi nauki. Do pravega rezultata pa ima znanost napraviti še dolgo in težko pot.

Leposlovje

Anton Čehov:

Hladna kri

(Črtica iz življenja predvojne Rusije.*) — Prevedel Rad. Peterlin-Petruška.)

Dolg tovorni vlak stoji že dolgo na postajici. Stroj ne daje od sebe niti zvoka, kakor da ni več ognja v njem; okoli vlaka in pri vratih postajice ni videti žive duše.

Iz enega vagona pada bled trak svetlobe in drsi po tračnicah stranskega tira. V tem vagonu sedita na razgrnjenem kavkaškem plašču dva človeka: starec s široko, sivo brado, v kožuščku in v visoki kučmi iz fine kožuhovine, podobni kazaški papahi, in golobrad mladenič v obdrnjenem, sivem jopiču in visokih, umazanih škornjih. Ta dva sta lastnika in spremeljvalca tovara.

Starec sedi s stegnjenimi nogami, molči in premišljuje nekaj; fant na pol leži in komaj slišno čivka na priprosti harmoniki. Blizu njih visi na steni svetiljka z lojevo svečo.

Vagon je poln tovara. Če pogledaš skozi medlo svetlobo luči na ta tovor, se prvi hip pokaže očem nekaj brezoblično strašnega in nedvomno živega, kar je zelo podobno velikanskim rakom, migajočim s kleščami in brki, prerivajočim se in lezočim po spolzki steni pod strop. Če pa pogledaš natančneje, začno v poltemi vidno rasti rogovi in njihova oblike, potem suhi, dolgi hrbti, umazana dlaka, repi, oči. To so biki in njihove sence. Vseh bikov je v vagonu osem. Nekaj izmed njih se je obrnilo in gledajo na gospodarja ter mahajo z repi. Drugi pa poizkušajo ležati ali stati, kolikor mogoče udobno. Tesno jim je. Ako eden leže, morajo drugi stati in se stiskati drug k drugemu. Ni ne jasli, ne povodcev, ne stelje in niti trohice sena ... **)

Po dolgem molku vzame starec iz žepa srebrno »čebulo«, da vidi, koliko je ura: četrť na tri je.

»Že drugo uro stojimo,« pravi in zazdeha. »Moram jih iti priganjati, če ne, bomo do jutra tukaj stali. Najbrž so zaspali, ali bogve kaj tam počenjajo.«

Starec vstane in se skupaj s svojo dolgo senco pazljivo spusti iz vagona v mrak. Preriva se ob vlaku k lokomotivi in ko pusti za seboj kakih dvaj-

*) Anton Čehov (rojen 1860., umrl 1904. leta) spada med najboljše pisatelje predvojne Rusije. Pričujoča črtica, ki je radi pomanjkanja prostora nekoliko skrajšana, opisuje in biča s trpkio ironijo korupcijo na železnicah carske Rusije. Prevajalec.

**) Na mnogih ruskih železnicah je radi preprečitve nesreč prepovedano voziti s seboj v vagonih seno in zato mora živina vso pot ostati brez krme.

set vagonov, zagleda odprto, žarečo peč. Nasproti peči sedi negibno človeška postava. Ščit na njeni čepici, njen nos in kolena so bagreno pobarvana, vse drugo pa je črno in se v temi komaj obrisuje.

»Ali bomo še dolgo tukaj stali?« vpraša starec.

Odgovora ni. Nepremična postava očevidno spi. Starec nestrpno hrka, se ježi od jedke vlage in gre okrog lokomotive, pri tem mu jarka svetloba obeh svetilk trenutno udari v oči in radi tega se mu zazdi noč še bolj črna; on gre na postajo.

Peron in stopnice postajice so mokre. Semtertja se beli pred kratkim padli sneg, ki se pa že taja. V postajnih prostorih vlada svetloba in peči so hudo zakurjene kakor v banji. Diši po petroleju. Razen desetične tehtnice in malega, rumenega divana, na katerem spi človek v sprevedniški uniformi, ni tu nobene druge oprave. Na levi strani je dvojne na stežaj odprtih vrat. Skozi prva vidiš brzojavne aparate in svetiljko z zelenim senčnikom, skozi druga malo sobico, ki jo na polovico zavzema temna omara. V tej sobici sedita na oknici nadsprevednik in strojevodja. Oba maneta v rokah nekako kučmo in se prepirata.

»To ni pravi bober, temveč poljski,« pravi strojevodja. »Prava bobrovka je čisto drugačna. Tale kučma, če hočete ravno vedeti, je vredna, veliko rečeno, celih pet rubljev!«

»Kaj ne veste!« ga razžaljeno zavrne nadsprevednik. »Pet rubljev! No, kar tegale trgovca vprašajva. Gospod Malahin,« se obrne k starcu, »kako vi mislite? Ali je tole poljski bober ali pravi?«

Starec Malahin vzame v roke kučmo in kot strokovnjak otipava dlako, piha vanjo, jo duha in na njegovem jeznem obrazu se pokaže naenkrat zaničljiv smehljaj.

»Seveda je poljski!« reče radostno. »Prav zares je poljski.«

Začno se prepirati. Nadsprevednik dokazuje, da je kučma iz prave bobrovine, a strojevodja in Malahin ga izkušata prepričati o nasprotnem.

Sredi prepira se starec mahoma spomni, zakaj je prav za prav prišel.

»Naj bo bober, kakršen je že, kučma pa tudi! A vlak, gospoda, še vedno stoji. Kako je to? Ali koga čakamo? Pojdimo že enkrat!«

»Pa pojdimo!« soglašja nadsprevednik. »Še eno bomo pokadili, pa pojdemo. Sicer pa, kam se nam mudi? ... Saj nas bodo tako na prihodnji postaji ustavili.«

»Zato ... ker smo prišli prepozno. Če zamudiš na eni postaji, te ne hote zadrže tudi na drugih postajah, da spuste naprej nasproti prihajajoče vlake. Če odpelješ magari takoj ali pa šele jutri zjutraj, vseeno ne bomo vozili več kot vlak št. 14. Prav gotovo bomo vozili kot 23.«

»Kako pa to?«

»Je že tako.«

Strojevodja molči in zamišljeno ogleduje kučmo. Na obrazih obeh je vidno, da imata oba eno in isto tajno misel, ki je pa ne povesta, ne zato,

da bi jo prikrivala, temveč ker jo enake misli izražajo, veliko bolj z molkom kakor pa z besedami. In starec jih razume. Seže v žep, potegne iz njega bankovec za deset rubljev in brez uvoda, ne da bi menjal glas, niti izraz obraza, temveč s prepričanostjo in odkritosrčnostjo, s kakršno dajejo in jemljejo podkupnino najbrž samo ruski ljudje, izroči bankovec nadsprevodniku. Ta ga molče vzame, ga dvakrat pregane in ga počasi vtakne v žep. Nato gredo vsi trije iz sobe, zbude mimogrede spečega sprevodnika in stopijo na peron.

»No, kakšno vreme!« krkne nadsprevodnik in strese ramena. »Nikamor ne vidiš!«

»Res, pravo pasje vreme...«

Postajni zvonec zazvoni, pa tako zamolklo, kakor da zvoni ne blizu, temveč nekje daleč. Takoj za njim sledi drugi, nestrpni udarec, potem tretji in nadsprevodnikov žvižg. Minuta mine v globoki tišini; vagon se ne premakne, stoji na mestu, toda izpod njega prihajajo nekaki nedoločni zvoki, podobni škripanju snega pod sanmi; vagon se strese in zvoki pojemajo. Zopet je vse tiho. Naenkrat zaropčejo odbijalniki, od silnega udarca se vagon strese, kakor bi hotel poskočiti in vsi biki popadajo drug na drugega.

»Da bi te hudič na onem svetu takole stresal!« zagodrnja starec in si popravi svojo visoko kučmo, ki mu je od udarca zlezla na tilnik. »Na ta način mi bo še vso živino polomil!«

Jaša molče vstane, prime padlega bika za rogove in mu pomaga na noge... Takoj za sunkom nastopi zopet tišina. Izpod vagona se slišijo zvoki škripajočega snega in zdi se, da se vlak pomika počasi nazaj.

»Takoj bo zopet butnil,« pravi starec.

In resnično — vagon za vagonom se strese razlegne se tresk, vagon poskoči in biki popadajo zopet drug na drugega.

»Čudno!« reče Jaša in posluša. »Gotovo je vlak težak. Nikakor ga ni mogoče premakniti.«

»Prej ni bil težak, a zdaj naj bi postal naenkrat težji. Ne, bratec, ni to. Gotovo mu ni nadsprevodnik dal njegove polovice. Pojdi no, pa mu odnesi tole, ker drugače bo do jutri zjutraj butal.«

Jaša vzame od starca bankovec za tri rublje in skoči iz vagona. Njegovi težki koraki se votli razlegajo in počasi utihnejo. Vse okrog je tiho... V sosednem vagonu muka bik zategnjeno in zamolklo, kakor da bi pel.

Jaša se je vrnil. V vagon plane vlažen, mrzel veter.

»Zapri no, Jaša, duri, pojdiva ležat!« pravi starec. »Kaj bo zastoni sveča gorela?«

Jaša zapre težka vrata; razlega se pisk lokomotiva in vlak se pomakne.

Po zibanju vagona in trkanju koles sodeč, leti vlak hitro in neravno. Stroj težko diha in ne puha sorazmerno s taktom vlaka in v splošnem nastaja nekakšno kлокotanje. Biki se nemirno prerivajo in tolčejo z rogovi ob stene...

Starec se je zbudil zjutraj nerazpoložen. Mrk in surov, jezno hrka in gleda izpod čela na Jašo, ki se je oprl s svojimi mogočnimi pleči ob prsi na bika, ga nekoliko vzdignil in mu poskuša osvoboditi nogo.

»Saj sem mu včeraj rekel, da so vrvi predolge,« godrnja starec, »toda ne — niso predolge, očka! Ničesar mu ne dopoveš, vse dela po svojem. Tepec.«

Jezno odpahne vrata in v vagon plane svetloba. Ravno nasproti vrat stoji osebni vlak, a za njim rdeče poslopje z dolgo streho nad peronom — gotovo je kaka velika postaja z bufetom. Strehe in ploščadke vagonov, zemlja, pragovi, vse je pokrito s tenko plastjo kakor puh rahlega, nedavno padlega snega. Skozi presledke med vagoni osebnega vlaka je videti, kako švigajo sem ter tja potniki in se sprehaja rumenolas, rdečeličen orožnik; natakar v fraku in v snežnobeli srajci, ki se še ni naspal ter je ves premrl in verjetno zelo nezadovoljen s svojim življenjem, beži po peronu in nosi na tasi kozarec čaja z dvema prepečencema.

Starec vstane in začne, obrnjen proti vzhodu, moliti. Jaša, ki je opravil z bikom in postavil lopato v kot, se postavi poleg njega in tudi moli. On samo z ustnicami giblje in se križa, oče pa gromko šepeta in konec vsake molitve izgovarja na glas in razločno.

Starec našteva nato na glas včerajšnje izdatke in jih zapisuje v oguljeni notes, kje in koliko je bilo danega sprevodnikom, strojevodjem, mažačem koles...

Medtem je osebni vlak že zdavnaj odšel in po svobodnem tiru leta naprej in nazaj, kakor vidno, brez vsakega določnega namena, temveč bolj od veselja do svoje svobode, dežurna lokomotiva. Sonce je že izšlo in se svetlika po snegu; s peronske strehe in z vagonov padajo svetle kaplje.

Ko se je starec napil čaja, se zvleče iz vagona na postajo. Tam stojita sredi čakalnice prvega razreda znani nadsprevodnik in načelnik postaje, mlad človek z lepo bradico in v prekrasnem, s kožuhovino obšitem paltoju. Mladi človek stopa najbrž ker ni navajen, stati vedno na enem mestu, gracijozno kakor dober dirkalni konj, z noge na nogo, gleda na vse strani, salutira vsem, ki gredo mimo, se smehlja, mežika z očmi... Rdeč je, zdrav, vesel, iz njegovega obraza kar puhti navdahnjenje in taka svežost, kakor da je pravkar padel z neba skupaj z mehkim snegom. Ko zagleda Malahina, vzdihne nadsprevodnik, kakor da se zaveda krivde, in zakrili z rokami.

»Ne bo se vam mogoče voziti s številko 14!« reče. Zelo pozni smo. Je že drug vlak odšel pod to številko.«

Načelnik postaje pregleduje hitro neke papirje, potem obrne svoje modre, navdušene oči na Malahina in ga smehlja se, ter ves puhteč od svežosti obsuje z vprašanji:

»A vi ste gospod Malahin? Vi vozite bike? Osem vagonov jih je, kaj ne? Kako naj zdaj naredimo? Zakasnili ste se in vlak št. 14 sem poslal naprej že ponoči. Kaj naj zdaj ukrenemo?« (Dalje prih.)

Za naše male

Besedna uganka

(L. R.)

S Č — vsak jo brani,
z L — je njegova svojina,
z M — dobiš jo v hrani,
v P — se lovi zverina.
s T — sorodnik po ženi,
z R — pa večanje pomeni.

Istopisnica

(L. R.)

Oče in mati — — — — —, da
je njuna hči — — — — —

Navodilo: Črtice pomenijo črke. Dve besedi
prvega stavka dasta zvezani eno besedo drugega stav-
ka. Izpopolni, da bosta stavka dala smisel.

OBVESTILO.

Razvoz pošiljk na dom.

Naše člane z Viča, Glinč, Rožne doline in Brda obveščamo, da jim bomo počenši s 1. novembrom 1934 razvažali živežne pošiljke na dom v naslednjih terminih:

27., 28., 4. in 5. vsakega meseca.

V toliko se razveljavi točka 5. naše objave v prilogi k »Zadrugarju« številka 6.

Predavanja o zadružništvu.

Pocenši s 25. oktobrom bo na univerzi, I. nadstropje, predavalnica 77, vsak četrtek od 18. do 19. ure predavanje o zadružništvu. Priporočamo, da se teh predavanj udeležuje tudi naše članstvo!

Vsebina: Mednarodni zadružni kongres 1934 (str. 291). — Svoji k svojim (str. 296). — Pred zimo (str. 299). — Gospodinjstvo: O čaju (str. 301). Zakaj razburjenje (str. 304). — Čebelarstvo: Navodila za delo v mesecu novembru (str. 305). VI. vseslovanski čebelarski kongres in železničarske čebelarske zadruga (str. 306). — Zdravstvo: Dijetetično zdravljenje (str. 308). — Naša družina: O vpljivosti in lepem vedenju (str. 310). — Iz življenja in prirode: Darwin in Weismann (str. 312). — Leposlovje: Hladna kri (str. 316). — Za naše male (str. 320).

»Zadrugar« izhaja mesečno 20tega in stane celoletno 24 Din, posamezna številka 3 Din. Naroča in reklamira se pri upravnem odboru N. Z. U. D. Ž., Ljubljana, Masarykova cesta, kamor se pošiljajo tudi dopisi. — Odgovorni urednik: Dr. Benko Leopold, Kolodvorska ulica št. 39. — Tisk tiskarne Makso Hrovatin v Ljubljani.

Slanina, soljena . . . kg	17'—
„ tirolska . . . „	20'—

Slanina, krušna kg	*
„ »hamburška« »	*
„ prekajena, debela »	19'—
„ papricirana »	*
Salame, ogrske »	55'—
„ milanske »	55'—
„ krakovske »	25'—
„ slaninske »	23'—
„ letne »	20'—
„ navadne »	10'—
„ tirolske »	22'—
„ posebne »	20'—
Salame, pariške »	20'—
Safalade kom.	2'—
Hrenovke »	2'—
Klobase, kranjske kom.	4'—
Meso, prekajeno vratina . kg	*
Kare brez kože »	*
Kare s kožo »	*
Šunke s kožo in brez kože »	20'—
„ „ kuh.v narezu »	45'—
„ zvitke »	*
Reberca brez kože »	*
Carsko meso »	*
Prsni vršci »	*
Krače »	11'—
Jeziki, goveji »	26'—
„ svinjski »	20'—
Repi, svinjski »	8'—
Svinjski parklji »	5'—
Svinjske glave brez kosti »	*

* Po dnevnih cenah, ki so izložene v prodajalnah.

DELIKATESN

Sardine, doze à 1 kg . . . kg	30'—
„ kom.	1'50
„ $\frac{1}{8}$ škat.	10'—
„ velike $\frac{1}{4}$ »	6'—
„ srednje $\frac{1}{8}$ »	5'—
„ male $\frac{1}{10}$ »	3'—
Sard. obr. s kaper., velika . . . »	7'—
„ „ „ „ mala »	3'50
Sardele očiščene kom.	—50
Tunina škat.	16'—
Polenovka, suha, nova . . . kg	20'—

Med, cvetlični kg	18'—
„ ajdov »	16'—
„ „ vel. kozarec »	20'—
„ „ mali kozarec »	12'—
„ „ vel. lonček »	7'—
Med, cvetlični, sred. lonček . . . »	4'—
„ „ mali lonček »	1'50
Sir, Chalet Ia kom.	3'—
„ „ Ila »	1'50
„ „ Ila škatl.	7'—
„ trapistovski kg	20'—
„ stiški »	22'—
„ Ia »	25'—
„ liptavski »	30'—
„ »Parmezan« kg	90'—
Kvargelni kom.	—50
Maggi, velike stekl.	31'50
„ srednje »	18'75
„ male »	12'—
„ na drobno dkg	1'60
Juhan, velike stekl.	12'—
„ male »	6'—
„ na drobno dkg	1'—
Kocke za juho »Graf« . . . kom.	1'—
„ „ „ »Maggi« »	1'25
Guljaš, ekstrakt zav.	4'—
Gorčica (zenf) koz.	9'—
Gorčica kg	20'—
Keksi v zavitkih zav.	6'—
„ „ „ à 1 kg kg	20'—
„ na vago »	20'—
„ v pločev. dozah doza	24'—
Otroški piškoti zav.	15'—
Napolitanke, dolge kom.	1'—
„ „ zav.	15'—
Dezert šnite kom.	2'—
Oblati zav.	15'—
Guljaž, goveji doza	8'—
Jetrna pasteta »	5'—
Sardelna pasteta »	6'—
Čaj v dozah vel.d.	26'—
Čaj v zavitkih zav.	3'50
„ „ „ »	6'50
„ „ „ »	7'50
„ „ „ »	14'—
Brazilski Mate čaj »	3'50
Čaj na vago kg	100'—
Kakao Ia »	48'—
„ Ila »	38'—
Čokolada à $\frac{1}{4}$ kg tabl.	10'—
„ à $\frac{1}{10}$ „ »	4'50
„ à $\frac{1}{20}$ „ »	2'50
„ z lešniki $\frac{1}{2}$ kg »	29'—
„ „ „ $\frac{1}{8}$ „ »	20'—
„ „ „ $\frac{1}{5}$ „ »	12'—
„ „ „ $\frac{1}{24}$ „ »	2'50
„ mlečna $\frac{1}{14}$ kg »	5'50
„ „ $\frac{1}{7}$ „ »	11'—
„ »	1'—
Paradižniki $\frac{1}{4}$ „ Kulpin . . . »	4'50
„ $\frac{1}{2}$ „ „ »	10'—
Marmelada Ila kg	19'—

Marmelada, jabolčna, doza . . . »	20'—
„ marelčna . . . kg	29'—
„ marelčna doza 1 kg	30'—
Ovomaltine, velika . . . doza	56'—
„ srednja . . . »	32'—
„ mala . . . »	16'—
Citronat kg	100'—
Kapri »	40'—
Soda bicarbonat »	14'—
Kruh, črn in bel . . . štruca	2'—
Kvas kg	35'—
Jajca, štajerska, dnevna	
cena kom.	1'—
Na progo ali z loko pošiljkami jih ne moremo pošiljati.	
Kumarec, veliki kozarec	28'—
Kaaba, redilna hrana čok.	
okusa vel. zav.	14'—
Kaaba, redilna hrana čok.	
okusa mal. zav.	7'—

SADJE

Jabolka kg	2'25 do 2'50
Češplje, suhe, bosanske »	8'—
Hruške, suhe »	5'—
Orehi, celi »	6'50
Orehova jedrca »	22'—
Rožiči, celi »	5'—
Rožičeva moka »	6'—
Mandeljni, Ia »	48'—
„ Ila »	35'—
Rozine Ia »	15'—
„ Ila »	12'—
Grozdiči-Vamperli »	14'—
Cvebe »	12'—
Fige v vencih »	8'—
Fige, dalmatinske »	5'—
Čebula, nova, domača »	—70
Česen »	4'—
Limone kom.	1'—
Dateljini kart.	10'—
Mak, plavi kg	10'—
Lešniki, tolčeni »	34'—
Pinjoli »	66'—
Krompir, novi »	—70
Kostanj, štajerski »	1'50
Zelje, kislo »	2'25
Zelje, kislo, v sodčkih cca	
25 kg, bto za nto »	2'25

TEKOČINE

Kis vinski 6%	4'50
„ navadni 6%	3'—
Olje, namizno	12'—
„ italijansko	18'—
„ bučno	10'—
„ olivno	16'—
Brandy 0-35 l.	stekl. 32'—
„ 7/10 l.	52'—
Rum, Ila à 1/2 l.	20'—
„ Ia à 1/2 l.	34'—
„ Ia à 1 l.	58'—
Žganje, borovničar à 1/2 l.	22'—
„ hruševac à 1/2 l.	18'—
„ tropinovec à 1/2 l.	18'—
„ brinjevec à 1/2 l.	18'—
„ slivovka à 1/2 l.	18'—
„ marečno à 1/2 l.	18'—
Florijan grenki ali sladki	42'—
Pelinkovec	36'—
Vino Vermut	26'—
„ belo, štajersko	10 in 12
„ cviček	11'—
„ dalmatinsko, belo	9'—
„ „ črno	8'—
„ Opolo	8'—
Prošek	20'—
Francosko žganje	stekl. 48'—
„ „ sred.	24'—
„ „ mala	10'—
Rum, esenca	stekl. 8'—
Malinovec à 1/2 l.	14'—
Malinovec na vago	kg 18'—
Rogaška voda à 1 1/2 l.	stekl. 7'—
Rogaški Donati à 1 l.	6'50
Radenska voda 1 1/2 l.	7'—
Grenka voda Fr. Jožefova	13'50
„ „ Palma	10'—
Chabeso	stekl. 2'—

DIŠAVE

Poper, cel in zmlet	zav. 3'—
Cimet, „ „ „	3'—
Klinčki (žbice)	2'50
Piment, cel in mlet	2'50
Lavorjevo zrnje (lorber)	1'—
„ listje	1'—
Janež	2'50
Kumna	2'50
Muškatovi orehi	kom. —50
Muškatov cvet	zav. 3'—
Vanilija v šibkah	kom. 1'25
Žafran	zav. —75
Paprika, huda	3'—
„ sladka	3'—
Ingver	3'—
Korjander	2'50
Majoran	kg 64'—
Kamilce	30'—

POTREBSČINE ZA PERILO

Milo, Benzit	kos 5'—
„ Zlatorog, navadno	kg 10'—

Milo, Zlatorog, terpent.	kg 12'—
„ Hubertus, sivo	9'—
„ „ navadno	10'—
„ „ terpent.	12'—
„ Schicht, navadno	11'—
„ „ terpent.	13'—
„ Merima	11'—
„ Sunlight	kom. 2'—
Soda za pranje	kg 1'75
Lug	4'—
Plavilo v kockah	zav. 2'50
Plavilni papir	1'50
Boraks	2'50
„ carski	škatl. 5'75
Škrob rižev	5'—
„ „ zav.	1'50
Henko soda	3'—
Ženska hvala	2'50
»Tri« soda	3'—
»Radion«	5'50
Snežinka	4'50
»Persil«	6'—
»Lux«	4'50
»Ena« milne luske	kg 28'—
Vrvi za perilo, po 15, 20, 25, 30, 35, 40 m	Cene po kvaliteti

TOALETNO MILO

Elida Favorit	kom. 8'—
„ kopalno	12'—
„ Ideal	15'—
Speick	10'—
Glycerin	4'—
Mandeljnovi	6'—
Olivia, mala	4'—
„ velika	7'50
Otroško	8'—
Marija	10'—
Osiris	6'—
Domače	3'—
Karbol	4'—
„ britje II	3'—
„ „ I	8'—

POTREBSČINE ZA ČEVLJE

Krema, črna	vel. škatl. 12'—
„ „ sred.	7'—
„ „ mala	5'—
„ rjava	škatl. 5'—
„ rumena	5'—
„ bela	5'—
Belin	zav. 2'—
Mast za čevlje	škatl. 4'—
Krtače za blato	kom. 4'—
„ za mazanje	1'50
„ za svetljenje	12'—
Vrvice za čevlje, črne dolge par	1'50

Vrvice za čevlje, črne, kratke par	1'25
„ „ „ rjave, kratke	1'—
„ „ „ rjave, dolge	1'50
Vezalke, usnjene	2'—
Olje za namakanje podplatov stekl.	8'—

DRUGE POTREBSČINE

Kalodont	tuba 6'50
Chlorodont	6'50
Doromad	7'50
Odol	vel. stekl. 58'—
„ „ sred.	32'—
„ „ mala	20'—
Ustna voda	stekl. 20'—
Parfem	16'—
Kolonska voda	mala stekl. 13'—
„ „ vel.	24'—
Esenc za kolonsko vodo	stekl. 16'—
Krema za kožo	tuba 12'—
Uran krema	12'—
Nivea krema	škatl. 10'—
Vaselin, Elida	6'—
Puder, Elida	10'—
Krtače za zobe, velike	kom. 12'—
„ „ „ male	8'—
„ „ „ roke	2'50
„ „ „ dvostranske	5'—
„ „ „ obleke	16'—
„ „ „ ribanje	4'—
„ „ „ parkete	27'—
Omela bombažna (pavola)	32'—
Omela za parkete	kom. 24'—
„ mala	12'—
Metle, velike	11'50
„ male	8'—
Metlice, otroške	5'50
„ za obleko	6'—
„ za posodo	1'50
Čistilo za parkete	vel. tuba 24'—
„ „ „ mala	12'—
Sidol	tuba 5'50
Svitol	4'80
Vim	kom. 2'50
Hobby prašek	5'—
Ominol	2'50
Pesek za email posodo	zav. 1'—
„ „ „ „ s prep.	1'50
„ „ „ „ „ „	2'—
„ „ „ „ „ „	3'25
Peščeno milo za roke	4'50
Prašek za srebro in zlato	3'25
Šmirkovo platno	pola 1'50, 2'25
Tepači, veliki	kom. 18'—
„ „ srednji	13'—
„ „ mali	8'—
Olje za šivalne stroje	stekl. 4'—
Platnene vrečice, male	kom. 6, 7
„ „ srednje	13'50
„ „ velike	15'50
Morska trava Ia	kg 4'—
Hranilniki	kom. 40'—

Sveče, velike	pak.	7—
" "	kom.	1 20
Sveče, male	pak.	7—
" "	kom.	0 70
Kadilo	kg	30—
Nagrobne lučke	kart.	11—
Nagrobne lučke v kera- mičnih lončkih	kom.	4—
Nočne lučke	škatl.	2—
Vžigalice	pak.	10—
" "	škatl.	1—
Zobotrebelci	zv.	—50
Črnilo	stekl.	3—
Svinčniki, navadni	kom.	1 50
" "	tinini	3 50
Peresniki	"	2—
Predpražniki iz mor. trave	"	14 50 do 50
Slama za predsobe, Ia	"	10—
" "	Ila	4—
Muholovci	"	1—
Prah za čiščenje obleke	"	10—
Šampon	"	3—
Pergamentni papir	pol.	1—
Celofan papir	"	3 50
Pasovi, usnjeni	kom.	8—
Grafit	kom.	—50
Pasta za peči	škatl.	3—
Peharji, veliki	kom.	7—
" srednji	"	5—
" mali	"	4—
Stručnice, velike	"	8—
" srednje	"	7—
" male	"	6—
Solnice, lesene	kom.	9—

Šivanke	zav.	1 50
Sukanec, bel, črn št. 10-12 valj.		4 50
" " " " 16-88 "		3 50
" " " " 40-60 "		2 75
Flit	mala doza	16—
" " " " "	velika	29—
" " škropilko	kart.	51—
Škropilka za Flit	kom.	22—
Obešalniki, veliki	"	15—
" " mali	"	2 50
Pralni stroji	"	13—
" " " " "	"	14—
" " " " "	"	16—
" " " " "	"	18—
Pile, trioglate	"	5—
" " " " "	"	5 50
" ploščnate	"	9 50
" " " " "	"	11—
" " " " "	"	13—
Rahljači brez ročaja	"	12—
" " z ročajem	"	15—
Brusači	"	13—
Kladiva za meso	"	12—
Prijatelj gospodinj za šte- dilnik, 19, 20, 21 cm širok	kom.	170—
»Sted Regulator« za šte- dilnik, 19, 20, 21, 22 cm širine	"	80—
»Sted Regulator« s ploščo 18×12 col	"	150—
21×12 col	"	160—
24×12 col	"	170—
Sparklet steklenice	kom.	150—

Drobnilnice	kom.	38—
Mesoreznice	"	50—
Žlice, navadne	"	3, 6 50
Žlice, alpaka	"	13 50
Žlice, kavne, navadne	"	2— 3—
" " alpaka	"	7—
Villice, navadne	kom.	9— do 13—
" alpaka	kom.	13 50
Noži, navadni	kom.	10— do 13—
" alpaka	kom.	24—
Kolesa »Waffenrad«	"	1700—
" »Kosmos«	"	1200—
Vozički za prev. živil	"	320—
Prazne pušice	"	5—
" " " " "	"	10—
»Mali sadjar«	knjiga	5—
»Mali vrtnar«	"	5—
Umetno gnojilo	kg	2—

KURIVO

Drva, bukova, cela	dnevni ceni
" " žagana	
" mehka v kolob. kom. 4 75	po
Premog, trboveljski, kosovec	

Dovoz se pri kurivu posebej zaračuna.

Vsaki četrtek ali petek sveže
morske ribe!

Velika izbira manufakture, perila,
nogavic, rokavic, galanterijskega bla-
ga, dežnikov, klobukov in preprog.
Emajlirana kuhinjska posoda, vse
vrste porcelana, stekla itd.

KURIVO

(bukova drva, kolobarje in premog)

si nabavite že sedaj. V deževnem jesenskem vremenu Vam ne bomo mogli postreči
s tako dobrim in suhim blagom

**Odslej bomo razvažali le od 12. do 23. vsakega meseca; vsled
tega naprošamo člane, da pravočasno skrbijo za naročila.**

Na željo članov smo uvedli zopet zaseko, katero bomo prodajali po ceni Din 15.— za kg.

Zadruga je prišla v Ljubljani, Masarykova cesta 17, z izdelovanjem perila.
Perilo izdelujemo po meri v najkrajšem času. Izdelujemo pa tudi konfekcijsko perilo, ki nas
ne stane nič več kot če bi kupovali iz tovarne. Nadejamo pa se razen tega, da bomo delavce,
ki so s konfekcijo zaposleni, lahko bolje plačevali. — Kroj je prvovrsten.